

Projekti predškolske djece u Mauzoleju Ivana Meštrovića u Otavicama

---

Bilać, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:208868>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-18**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Martina Bilać

**Projekti predškolske djece u Mauzoleju Ivana
Meštrovića u Otavicama**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

PROJEKTI PREDŠKOLSKE DJECE U MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆA U OTAVICAMA

Diplomski rad

Student/ica:

Martina Bilac

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Tamara Kisovar - Ivanda

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Martina Bilać**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Projekti predškolske djece u Mauzoleju Ivana Meštrovića u Otavicama** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 17. listopada 2023.

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad istražuje ulogu muzejskih posjeta u razvoju likovnih vještina i emocionalnog izraza predškolske djece, s posebnim fokusom na djecu iz Knina i Gradaca. Muzeji su često podcijenjeni kao resursi za obrazovanje najmlađih, ali ova studija istražuje kako stvarni posjeti muzejima mogu imati dubok i pozitivan utjecaj na razvoj dječje kreativnosti i senzibiliteta za umjetnost. Istraživanje se temelji na analizi crteža i radova djece prije i nakon njihovih posjeta muzeju. Rezultati pokazuju značajne promjene u dječjim likovnim izričajima nakon posjeta muzeju, sugerirajući da su muzeji ključni za poticanje kreativnosti i umjetničkog razmišljanja kod predškolske djece. Osim toga, ovaj rad istražuje potrebu za suradnjom muzeja s roditeljima i obrazovnim ustanovama. Promoviranje svijesti roditelja o ulozi muzeja u obrazovanju njihove djece i poticanje obiteljskih posjeta muzejima ključno je za obogaćivanje dječjeg iskustva i razumijevanje umjetnosti.

Uz stvarne posjete muzeju, ovaj rad također istražuje važnost integracije digitalnih tehnologija u muzejsku pedagogiju. Digitalni prikazi umjetničkih djela mogu pružiti dodatne resurse za učenje i dopuniti stvarne posjete, potičući interaktivno učenje djece predškolske dobi. Nadalje, diplomski rad naglašava potrebu za daljnjim istraživanjima u ovom području. Postoji potencijal za dublje istraživanje učinka stvarnih posjeta muzeju i digitalnih prikaza na razvoj likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza djece predškolske dobi. Također bi se mogli analizirati utjecaji posjeta muzeju na djecu različitih dobnih skupina. Kroz ova istraživanja, može se razviti bolje razumijevanje kako muzeji i obrazovne ustanove mogu oblikovati bolju budućnost za najmlađe ljubitelje umjetnosti.

Implikacije ovog rada šire se na područje muzejske pedagogije i obrazovanja. Također se promiče raznolikost u umjetnosti i poticanje djece na različite oblike izražavanja. Konačno, ovaj rad podcrtava trajnu vrijednost umjetničkih iskustava u ranom djetinjstvu i poziva muzeje da postanu partneri u razvoju budućih generacija umjetnika i ljubitelja umjetnosti.

Ključne riječi: muzejska pedagogija, predškolska djeca, likovne vještine, emocionalni izraz, digitalne tehnologije, obiteljski posjeti muzejima, kreativnost, raznolikost u umjetnosti.

PRESCHOOL CHILDRENS PROJECTS AT THE IVAN MEŠTROVIĆ MAUSOLEUM IN OTAVICE

SUMMARY

This master's thesis explores the role of museum visits in the development of artistic skills and emotional expression in preschool children, with a special focus on children from Knin and Gradac. Museums are often underestimated as resources for the education of the youngest, but this study investigates how real visits to museums can have a profound and positive impact on the development of children's creativity and their sensitivity to art. The research is based on the analysis of drawings and works by children before and after their museum visits. The results show significant changes in children's artistic expressions after visiting the museum, suggesting that museums are crucial in fostering creativity and artistic thinking in preschool children. In addition, this paper explores the need for collaboration between museums, parents, and educational institutions. Promoting parental awareness of the role of museums in their children's education and encouraging family visits to museums are essential for enriching children's experiences and understanding of art.

In addition to physical visits to the museum, this paper also examines the importance of integrating digital technologies into museum pedagogy. Digital representations of artwork can provide additional learning resources and complement physical visits, promoting interactive learning for preschool children. Furthermore, the master's thesis emphasizes the need for further research in this area. There is potential for more in-depth research into the effects of physical museum visits and digital displays on the development of artistic skills and emotional expression in preschool children. The impacts of museum visits on children of different age groups could also be analyzed. Through this research, a better understanding of how museums and educational institutions can shape a brighter future for the youngest art enthusiasts can be developed.

The implications of this paper extend to the field of museum pedagogy and education. It also promotes diversity in art and encourages children to explore various forms of expression. Finally, this paper underscores the enduring value of artistic experiences in early childhood and calls on museums to become partners in shaping future generations of artists and art enthusiasts.

Keywords: museum pedagogy, preschool children, artistic skills, emotional expression, digital technologies, family museum visits, creativity, diversity in art.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. UMJETNOST U RAZVOJU DJECE I NJEZINA VAŽNOST	2
2.1. ULOGA MUZEJA U ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE	3
2.2. RAZVOJ DJEČJEG LIKOVNOG IZRAZA I PERCEPCIJA UMJETNIČKIH DJELA	3
2.2.1. FAZE LIKOVNOG RAZVOJA DJECE	4
2.3. PERCEPCIJA UMJETNIČKIH DJELA I NJIHOV UTJECAJ NA RAZVOJ DJECE	5
2.4. ULOGA LIKOVNE UMJETNOSTI U RANOM DJETINJSTVU	5
3. ŽIVOT IVANA MEŠTROVIĆA	6
3.1. DJETINJSTVO	6
3.2. ODRASLA DOB	7
3.3. DJELO	8
3.3.1. KNJIŽEVNO STVARALAŠTVO	8
3.3.2. SLIKARSTVO	9
3.3.3. ARHITEKTURA	9
3.3.4. KIPARSTVO	10
3.4. NAGRADE I PRIZNANJA	12
3.5. MEŠTROVIĆEVA UMJETNIČKA VIZIJA I TEHNIKE	12
3.6. UTJECAJ IVANA MEŠTROVIĆA NA LIKOVNI RAZVOJ DJECE	13
4. CILJ, PROBLEM, HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	13
4.1. CILJ ISTRAŽIVANJA	13
4.2. PROBLEM ISTRAŽIVANJA	13
4.3. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	14
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	15
5.1. POSJET MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆA KAO PRILIKA ZA RAZVOJ KULTURE I UMJETNOSTI KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI	16
5.1.1. MAUZOLEJ IVANA MEŠTROVIĆA	16
5.1.2. UMJETNIČKO PUTOVANJE ZA NAJMLAĐE	17
5.1.3. UMJETNIČKO ISKUSTVO: POVRATAK U VRTIĆ NAKON POSJETA MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆA I AKTIVNOSTI	19
5.1.5. IZRADI SVOJE UMJETNIČKO DJELO: AKTIVNOSTI	19
5.1.5.3. TREĆA AKTIVNOST: ISTRAŽUJMO ZAJEDNO: AKTIVNOST INFORMIRANJA O MAUZOLEJU	22
5.2. SKUPINA DJECE IZ KNINA	25
5.2.1. IZRADI SVOJE UMJETNIČKO DJELO: AKTIVNOSTI	26

6. ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA I UVIDI U REZULTATE ISTRAŽIVANJA: RAZLIKE U VERBALNIM I LIKOVNIM ISKAZIMA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI NAKON POSJETA MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆ I UPOZNAVANJA PUTEM DIGITALIZIRANIH PRIKAZA	32
6.1. ISPITIVANJE PERCEPCIJE UMJETNIČKIH DJELA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI ..	33
6.2. REZULTATI.....	33
7. USPOREDBA DOBIVENIH REZULTATA S POSTAVLJENIM HIPOTEZAMA: ŠTO NAM POKAZUJU DJEČJI LIKOVNI I VERBALNI ISKAZI O MUZEJSKIM ISKUSTVIMA?.....	37
8. APLIKACIJSKA VRIJEDNOST RADA ZA MUZEJSKU PEDAGOGIJU I OBRAZOVANJE	39
8.1. PROMOCIJU AKTIVNIH POSJETA MUZEJIMA.....	39
8.2. INTEGRACIJA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA U MUZEJSKU PEDAGOGIJU	40
8.3. POTICANJE RODITELJSKE UKLJUČENOSTI	41
8.4. RAZVOJ PRAKTIČNIH SMJERNICA ZA MUZEJSKE EDUKATORE.....	41
8.5. DALJNJA ISTRAŽIVANJA.....	42
8.6. ODRŽAVANJE KONTINUIRANE SURADNJE	43
8.7. PROMICANJE DIVERZITETA U UMJETNOSTI	44
8.8. EDUKACIJA I SENSIBILIZACIJA MUZEJSKIH DJELATNIKA.....	45
8.9. DUGOROČNA VRIJEDNOST UMJETNIČKIH ISKUSTAVA	46
9. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA	48
9.1. MOGUĆNOSTI DALJNJEG ISTRAŽIVANJA.....	49
9.2. POTREBA ZA REPLICIRANJEM STUDIJE	50
11.LITERATURA	54

1.UVOD

U djetinjstvu leži temelj budućih spoznaja i razumijevanja svijeta oko nas. Razvoj djetetovih kognitivnih, emocionalnih i socijalnih kompetencija od iznimne je važnosti, a umjetnost, kao sredstvo izražavanja i otkrivanja svijeta, ima ključnu ulogu u tom procesu. Umjetnost pruža djeci mogućnost da se izraze, razvijaju maštovitost i kreativnost, te dublje razumiju kompleksne koncepte i emocije. Kroz umjetnost, djeca uče promatrati, analizirati i interpretirati svijet oko sebe, a muzeji kao institucije kulture i umjetnosti pružaju poseban prostor za taj razvoj. Muzeji nisu samo mjesta za čuvanje i izlaganje umjetničkih djela; oni su i mjesta učenja, istraživanja i inspiracije. Muzeji omogućuju posjetiteljima da urone u svijet umjetnosti, povijesti, kulture i znanosti te da stvore osobne veze s predmetima i pričama koje se tamo čuvaju. Za djecu, muzeji predstavljaju poseban izazov i mogućnost za razvoj, jer im pružaju priliku da istraže nepoznato, postavljaju pitanja i razvijaju svoje razumijevanje svijeta.

Ovaj diplomski rad posvećen je istraživanju važnosti umjetnosti u razvoju predškolske djece i ulozi muzeja u tom procesu, s posebnim naglaskom na Mauzolej Ivana Meštrovića u Otavicama kao inspirativnom i obrazovnom prostoru za djecu. Ivan Meštrović, jedan od najistaknutijih umjetnika 20. stoljeća, ostavio je neizbrisiv trag u svijetu kiparstva i umjetnosti te njegova umjetnost nudi bogatu paletu tema i tehnika koje su privlačne i razumljive čak i najmlađim posjetiteljima muzeja. Ovaj rad ima za cilj istražiti kako se djeca predškolske dobi odnose prema umjetničkim djelima i muzejskom prostoru te kako percipiraju Mauzolej Ivana Meštrovića. Pitanja koja nas vode kroz ovu studiju odnose se na proces usvajanja znanja i razumijevanja umjetničkih sadržaja kod djece predškolske dobi te načine na koje se njihova percepcija razlikuje ovisno o načinu upoznavanja s umjetničkim djelima – kroz stvarni posjet muzeju ili putem digitaliziranih izvora.

Cilj ovog istraživanja jest pružiti dublji uvid u proces učenja djece predškolske dobi u muzejskom okruženju, razumjeti kako se oni odnose prema likovnim i kulturnim sadržajima te identificirati prednosti i nedostatke oba pristupa učenju. Kroz analizu verbalnih i likovnih iskaza djece, istraživanje će pokušati otkriti načine na koje djeca percipiraju muzejski prostor, umjetnička djela i umjetnost općenito. Osim toga, rad će pridonijeti teorijskom i praktičnom razvoju muzejske pedagogije te razumijevanju procesa učenja i usvajanja znanja u ranom djetinjstvu.

Kroz naredne dijelove ovog rada, detaljno ćemo istražiti teorijsku podlogu koja podržava ulogu umjetnosti i muzeja u odgoju predškolske djece, postaviti ciljeve i hipoteze istraživanja te opisati metodologiju kojom ćemo pristupiti prikupljanju podataka. Ovo istraživanje ima potencijal unaprijediti pristupe učenju i obrazovanju djece u muzejskim okruženjima te doprinijeti boljem razumijevanju procesa umjetničkog razvoja kod najmlađih članova društva.

2. UMJETNOST U RAZVOJU DJECE I NJEZINA VAŽNOST

Kada je u pitanju važnost umjetnosti u razvoju djece, niz autora ističe da umjetnost pruža djetetu mogućnost izražavanja vlastitih emocija i ideja te potiče kreativnost i maštu. Prema izvješću UNESCO-a "Nauka i umjetnost za odrastanje" (UNESCO, 2019), umjetnost i znanost zajedno mogu potaknuti cjeloviti razvoj djeteta, te se ističe važnost uključivanja umjetnosti u odgojno-obrazovni proces. Kada je riječ o ulozi muzeja u obrazovanju, mnogi autori naglašavaju važnost muzeja kao mjesta za učenje i razvoj kulturnog identiteta djeteta. Prema L. B. Silvermanu (Silverman, 2010), muzeji mogu potaknuti razvoj kritičkog mišljenja, potaknuti razvoj empatije te razvijati razumijevanje kulture i povijesti. U procesima učenja i poučavanja, važno je razumijevanje kako se dječji umovi razvijaju i procesuiraju informacije. U tom smislu, J. Piaget (Piaget, 1963) naglašava važnost iskustvenog učenja u kojem se dijete aktivno uključuje u proces učenja i samostalno gradi znanje. Prema Vygotskom (Vygotsky, 1978), interakcija s drugima i dijalog su ključni za razvoj kognitivnih sposobnosti.

U teorijskoj osnovi rada bit će važno istaknuti i značaj Ivana Meštrovića kao hrvatskog kipara i arhitekta te njegovu ulogu u umjetnosti 20. stoljeća. Meštrovićev rad i djelovanje relevantni su za ovaj diplomski rad s obzirom na to da je tema istraživanja njegov mauzolej u Otavicama te njegove skulpture koje su izložene u muzeju. U tom smislu, bit će potrebno istaknuti Meštrovićevu umjetničku viziju, stil i tehniku te povezati ih s razvojem likovnog izričaja u predškolskoj dobi. Primjerice, u istraživanju verbalnih i crtačkih iskaza djece o Meštroviću i njegovim skulpturama bit će važno uključiti i teorijska saznanja o razvoju likovnog izraza u djece, kao i o načinima na koje djeca percipiraju i razumiju umjetnička djela. Prema Hrvatskom pedagoško-književnom zboru (2014), djeca u predškolskoj dobi najprije razvijaju sposobnost opažanja, a potom i sposobnost stvaranja i izražavanja vlastitih misli i ideja kroz likovni izričaj. U tom smislu, bit će potrebno pratiti kako se ta sposobnost razvija kod djece u ovom istraživanju te na koji način djeca doživljavaju Meštrovićeve skulpture i njegov mauzolej. Također, u teorijskoj osnovi bit će važno uključiti i literaturu koja se bavi ulogom muzeja u obrazovanju te načinima na koje djeca uče kroz posjet muzejima i umjetničkim izložbama. Prema Beuysu (Beuys, 2013), mauzolej može biti mjesto inspiracije i kreativnosti za djecu te ih potaknuti na istraživanje i stvaranje vlastitih ideja i likovnih radova. U tom smislu, istraživanje dječjih verbalnih i crtačkih iskaza u ovom radu može dati uvid u to na koji način posjet muzeju utječe na dječji likovni izraz i kreativnost.

2.1. ULOGA MUZEJA U ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE

Kada je riječ o ulozi muzeja u odgoju i obrazovanju djece, mnogi autori naglašavaju važnost muzeja kao mjesta za učenje i razvoj kulturnog identiteta djeteta. Prema L. B. Silvermanu, muzeji mogu potaknuti razvoj kritičkog mišljenja, potaknuti razvoj empatije te razvijati razumijevanje kulture i povijesti (Silverman, 2010). Muzeji pružaju jedinstvenu priliku za interaktivno učenje i iskustveno stjecanje znanja (Hooper-Greenhill, 1999).

U procesima učenja i poučavanja, važno je razumijevanje kako se dječji umovi razvijaju i procesuiraju informacije. Prema J. Piagetu, djeca prolaze kroz različite faze kognitivnog razvoja i stvaraju vlastito znanje aktivno sudjelujući u svojem okolišu (Piaget, 1963). Vygotsky je istraživao socijalni konstruktivizam i naglasio važnost interakcije s drugim ljudima u procesu učenja (Vygotsky, 1978).

U kontekstu muzeja, posjetitelji, posebno djeca, mogu aktivno sudjelovati u procesima učenja i istraživanja umjetničkih djela. Ovo interaktivno iskustvo može potaknuti razvoj kreativnih i kritičkih razmišljanja kod djece (Falk & Dierking, 2000). Muzeji su također prostor za razvijanje empatije i razumijevanja različitih kulturnih i povijesnih konteksta (Eberbach & Crowley, 2009)

2.2. RAZVOJ DJEČJEG LIKOVNOG IZRAZA I PERCEPCIJA UMJETNIČKIH DJELA

U predškolskoj dobi, djeca prolaze kroz značajne faze likovnog razvoja koje odražavaju njihovu kreativnost, emocionalni izražaj, i perceptivne sposobnosti. Prva faza razvoja likovnog izraza obično uključuje proces opažanja. Djeca intenzivno promatraju svijet oko sebe, uočavajući boje, oblike, i teksture (Lowenfeld & Brittain, 1987). Ovo opažanje igra ključnu ulogu u razvoju njihove vizualne percepcije.

Slijedi faza manipulacije, gdje djeca počinju eksperimentirati s različitim likovnim tehnikama kao što su crtanje, slikanje, oblikovanje glinom ili modeliranje (Kellogg, 1970). Ova faza potiče razvoj motoričkih sposobnosti i fine motorike te omogućuje djeci da izraze svoje ideje kroz likovni izričaj.

Djeca napreduju u razvoju, ulaze u fazu simbolizma. U ovoj fazi, oni počinju koristiti simbole i oblike kako bi prenijeli svoje misli i emocije na papiru ili u prostoru (Matthews, 1994). Ovo je ključna faza gdje se razvija kreativnost i sposobnost izražavanja ideja kroz likovne elemente.

Percepcija umjetničkih djela također igra značajnu ulogu u likovnom razvoju djece. Muzeji i umjetničke izložbe pružaju priliku za promatranje i interpretaciju umjetnosti različitih autora i različitih stilova. Djeca, izložena raznolikim umjetničkim djelima, razvijaju svoje vlastite interpretacije i razumijevanje umjetničkih izraza (Hooper-Greenhill, 1999).

U kontekstu ovog diplomskog rada, razumijevanje razvoja likovnog izraza i percepcije umjetničkih djela kod djece bit će ključno za analizu verbalnih i crtačkih iskaza koje će djeca izraziti u vezi s Ivanom Meštrovićem i njegovim umjetničkim radovima. Kroz promatranje kako djeca doživljavaju Meštrovićeva djela, možemo bolje razumjeti kako umjetnost utječe na njihov razvoj i kako se njihova perceptivna i kreativna sposobnost razvijaju tijekom tog iskustva.

2.2.1. FAZE LIKOVNOG RAZVOJA DJECE

Razvoj likovnog izraza kod djece u predškolskoj dobi prolazi kroz nekoliko ključnih faza, svaka s vlastitim značajkama i prekretnicama. Ove faze igraju važnu ulogu u razvoju njihovih kreativnih i perceptivnih sposobnosti.

- *Faza 1: Opažanje (Promatranje)* U prvoj fazi, djeca su iznimno znatiželjna i aktivno promatraju svijet oko sebe. Opažaju boje, oblike, teksture i sve vizualne elemente koji ih okružuju. Ovo je temelj za razvoj vizualne percepcije.

U skladu s Eganom (2013), u ovoj fazi djeca "aktivno promatraju i apsorbiraju vizualne podražaje iz svijeta oko sebe" (str. 45).

- *Faza 2: Manipulacija (Eksperimentiranje)* U drugoj fazi, djeca počinju eksperimentirati s različitim likovnim tehnikama. Crtaju, slikaju, oblikuju i modeliraju kako bi izrazili svoje ideje. Ova faza potiče razvoj motoričkih vještina i fine motorike.

Prema Heinu (1998), u ovoj fazi "djeca koriste likovne materijale kao alat za istraživanje i izražavanje svojih osjećaja i ideja" (str. 72).

- *Faza 3: Simbolizam (Izražavanje)* Treća faza označava početak simbolizma. Djeca počinju koristiti simbole i oblike kako bi prenijeli svoje misli i emocije. Ovo je ključna faza gdje se razvija kreativnost i sposobnost izražavanja ideja kroz likovne elemente.

Kao što Hooper-Greenhill (2007) ističe, u ovoj fazi djeca "počinju koristiti simbole i apstraktne oblike kako bi izrazila svoje ideje i emocije putem likovnih medija" (str. 98).

2.3. PERCEPCIJA UMJETNIČKIH DJELA I NJIHOV UTJECAJ NA RAZVOJ DJECE

Muzeji i umjetničke izložbe pružaju djeci jedinstvenu priliku za promatranje i interpretaciju umjetnosti različitih autora i različitih stilova. Ovo iskustvo potiče razvoj njihove perceptivne sposobnosti i kritičkog razmišljanja. Prema Falku i Dierkingu (2000), "izložba umjetničkih djela može potaknuti razvoj perceptivnih i kritičkih vještina kod djece" (str. 63).

Djeca, izložena raznolikim umjetničkim djelima, razvijaju svoje vlastite interpretacije i razumijevanje umjetničkih izraza. Kroz promatranje različitih stilova, tehnika i tema, djeca proširuju svoje vidike i razvijaju sposobnost analize i izražavanja svojih dojmova.

U kontekstu ovog diplomskog rada, razumijevanje razvoja likovnog izraza i percepcije umjetničkih djela kod djece bit će ključno za analizu verbalnih i crtačkih iskaza koje će djeca izraziti u vezi s Ivanom Meštrovićem i njegovim umjetničkim radovima. Kroz promatranje kako djeca doživljavaju Meštrovićeva djela, možemo bolje razumjeti kako umjetnost utječe na njihov razvoj i kako se njihova perceptivna i kreativna sposobnost razvijaju tijekom tog iskustva.

2.4. ULOGA LIKOVNE UMJETNOSTI U RANOM DJETINJSTVU

Likovna umjetnost igra ključnu ulogu u razvoju kreativnosti i emocionalnog izraza djece u ranom djetinjstvu. Kroz likovni izričaj, djeca imaju priliku izraziti svoje unutarnje osjećaje, ideje i svjetonazore (Lowenfeld & Brittain, 1987). Kreativno izražavanje putem crtanja, slikanja i oblikovanja omogućava im da prenesu svoju unutarnju stvarnost na papir ili u trodimenzionalni oblik. Likovna umjetnost također ima značajan utjecaj na razvoj fine motorike i koordinaciju ruku i očiju kod djece. Kroz precizno crtanje ili oblikovanje, djeca razvijaju vještine koje će im biti korisne u različitim aspektima života, uključujući i školski uspjeh (Kellogg, 2008). Osim toga, kroz likovnu aktivnost, djeca uče promatrati svijet oko sebe s većom pažnjom na detalje i oblike, što poboljšava njihovu sposobnost opažanja i razumijevanja prostora.

U kontekstu ovog rada, posebno ćemo istražiti kako djeca percipiraju i izražavaju svoje dojmove o umjetničkim djelima Ivana Meštrovića. Kroz njihova iskustva s Meštrovićevim djelima, želimo bolje razumjeti kako ova umjetnička iskustva oblikuju njihov likovni razvoj i emocionalni izraz. Analizirat ćemo kako djeca doživljavaju Meštrovićeva djela, kako ih interpretiraju i na koji način ta iskustva obogaćuju njihovu sposobnost likovnog izražavanja. Kroz dubinsku analizu njihovih

reakcija na umjetnička djela, istražiti ćemo kako umjetnost može postati važan kanal za izražavanje i razumijevanje vlastitih osjećaja i svijeta oko sebe. Osim toga, važno je istaknuti da izložba umjetničkih djela u muzeju pruža djeci priliku za prvi susret s kulturnom baštinom i umjetnošću. Muzejske posjete potiču njihovu radoznalost i interes za umjetnost, otvarajući vrata budućem obrazovanju i obogaćujući njihov kulturni horizont. Kroz ovo iskustvo, djeca mogu razvijati svoj vlastiti ukus i razumijevanje različitih umjetničkih stilova i epoha.

U zaključku, uloga likovne umjetnosti u ranom djetinjstvu je neizmjeran resurs za poticanje kreativnosti, emocionalnog izraza i razumijevanja svijeta oko sebe. Kroz iskustvo umjetnosti, djeca razvijaju važne vještine i spoznaje koje će im služiti tijekom cijelog života. Ivan Meštrović, kao istaknuti hrvatski umjetnik, ostavlja dubok utjecaj na likovni razvoj najmlađih generacija, pružajući im priliku da se izraze i interpretiraju svijet oko sebe kroz umjetnost.

3. ŽIVOT IVANA MEŠTROVIĆA

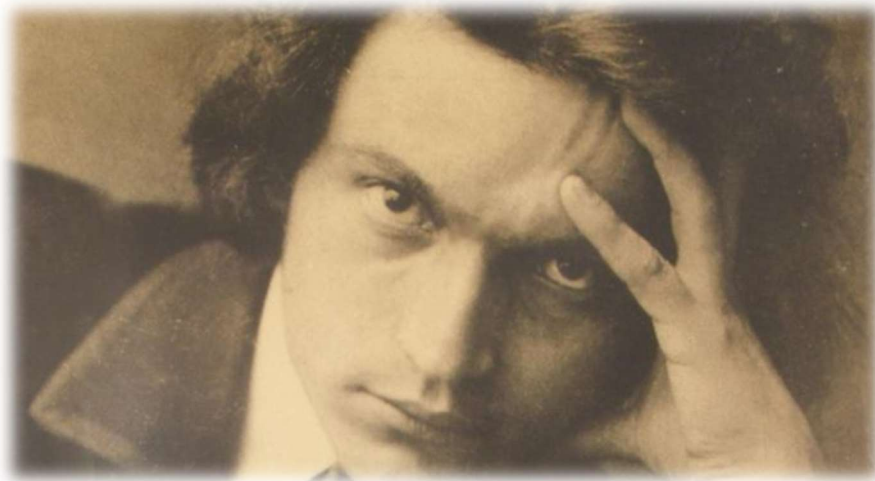
3. 1. DJETINJSTVO

Ivan Meštrović rođen je 15. 8. 1883. u selu Vrpolje u Slavoniji. Rođen je u siromašnoj obitelji pa su njegovi roditelji, inače Dalmatinci, „trbuhom za kruhom”, ali i pritisnuti velikim dugovima otišli u Slavoniju u potrazi za poslom. Ivanova majka je u Slavoniji zatrudnjela, a kad su pješice krenuli nazad u Dalmaciju, u selu u kojem su se slučajno zatekli, osjetila je porođajne bolove i ubrzo nakon toga rodila je sina Ivana. U istom selu Ivan je i kršten. Nakon nekoliko dana uputili su se u zavičaj, u selo Otavice koje je smješteno 10 kilometara istočno od Drniša. Mnogi izvori govore da je Ivan proveo prvu godinu života u Slavoniji, ali iz zapisa u kojima svjedoče njegovi roditelji i ljudi bliski obitelji vidljivo je da se cijela obitelj nekoliko dana nakon Ivanova rođenja vratila u Otavice (Marušić, 1918).

Ivanovo odrastanje u Otavicama nije bilo nimalo lako. Živio je u siromašnoj brojnoj obitelji koja se često borila s tim da djeci osigura osnovne životne uvjete. Osim njega u obitelji je bilo još petero djece – tri djevojčice i dva dječaka (Šabić, 1943). U istoj kući s njima su živjeli i ostali članovi uže i šire obitelji – njih ukupno 29. Obitelj se bavila uzgojem stoke i poljoprivredom. U odrasloj dobi Ivan Meštrović je o svemu navedenom rekao: „Sirotinja i neimaština često je najdragocjenija baština, jer i najteži neuspjeh ne može baciti čovjeka na manje, na niže, nego je ono odakle je i pošao” (Ćurčin, 1933).

Osim nedostatka osnovnih životnih uvjeta, problem u Meštrovićevo životu predstavljao je i nedostatak škole u rodnom selu. Imao je veliku želju i sklonost učenju pa ga je čitati i pisati naučio otac. Već u ranom djetinjstvu je pokazivao interes za razne vrste umjetnosti. Rado je slušao usmena

književna djela, ali i urezivao kamen i drvo. Ljudi iz njegove okoline vrlo brzo su uočili njegov talent. To je rezultiralo time da je pokrenuta inicijativa da se Meštrovića pošalje na školovanje u klesarsku radionicu u Split. Inicijativu su pokrenuli ugledni ljudi drniškog kraja. Dolaskom u klesarsku radionicu Pavla Bilinića Meštrovićev talent dolazi još više do izražaja, a glas o njegovu velikom talentu proširio se po cijeloj Hrvatskoj. O njegovu izvanrednom talentu pisalo je i nekoliko novina. Sve to doprinijelo je tome da se broj ljudi koji su željeli financijski potpomoći Meštrovićevo školovanje povećao. Jedan od dobročinitelja bio je i austrijski poduzetnik Alexander König, vlasnik nekoliko rudokopa u okolici Drniša. On je značajno utjecao na ostatak Meštrovićeva života jer mu je omogućio odlazak na studij u Beč.

Slika 1 Ivan Meštrović

3.2. ODRASLA DOB

Kao što je spomenuto u prethodnom dijelu rada, Meštrović je nakon školovanja u klesarskoj radionici u Splitu otišao na studij u Beč. Tu se najprije nekoliko mjeseci školovao kod umirovljenog profesora i kipara Otta Königa te učio njemački jezik. Zatim je 1901. godine upisao Akademiju likovnih umjetnosti (Kraševac, 2002). Na Akademiji je tri godine studirao kiparstvo i dvije godine arhitekturu. Zanimljivo je spomenuti da, iako je položio sve ispite, nikada nije mogao dobiti formalnu diplomu jer nije imao završene prethodne stadije formalnog obrazovanja npr. gimnaziju (Kraševac, 2002.). Za vrijeme studija redovito je posjećivao obitelj u Otavicama jer je osjećao duboku povezanost s rodnim zavičajem i obitelji (Kečkemet, 2009). Svoju privrženost obitelji dokazivao je i u kasnijim razdobljima života stalnom brigom o obitelji. Osigurao im je dom i egzistenciju, ali se i brinuo o obrazovanju braće i sestara. Brinuo se i o rodnom zavičaju pa je tamo

pokrenuo nekoliko projekata, između ostaloga gradnju prve mjesne škole, ali i njegovo najpoznatije arhitektonsko djelo – crkvu Presvetog Otkupitelja.

Nakon završetka studija i boravka u Beču Meštrović je boravio u nekoliko europskih gradova i tu se upoznao s djelima njihovih umjetnosti, a to su Pariz (1908. – 1909.) i Rim (1911. – 1913.), a povremeno je boravio i u Beogradu. Boravio je i u Hrvatskoj. Ljeta je provodio u Otavicama, a boravio je i u Zagrebu, Cavtatu i Splitu. Boravio je i izvan Europe, točnije u Sjedinjenim Američkim Državama.

Osim što se za života intenzivno bavio stvaranjem raznih umjetničkih djela, Meštrović se bavio i pedagoškim radom. Bio je profesor na Visokoj umjetničkoj školi u Zagrebu, na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, ali i u Sjedinjenim Američkim Državama na poslijediplomskom studiju katoličkog sveučilišta Notre dame.

Njegov život i stvaralaštvo u odrasloj dobi obilježila su i dva braka (prva supruga se zvala Ruža, a druga Olga) kao i djeca rođena u braku s već spomenutom Olgom. Poseban trag u njegovu životu ostavila je prerana smrt njegove djece. Kćer Marta umrla je u 24. godini života, a sin Tvrtko ubio se 1961. godine.

Ivan Meštrović je umro nekoliko mjeseci nakon sinova samoubojstva. To se dogodilo u njegovoj 79. godini, 16. siječnja 1962. Umro je u Sjedinjenim Američkim Državama u gradu South Bend.

Slika 2 Ivan Meštrović i njegove supruge Ruža i Olga

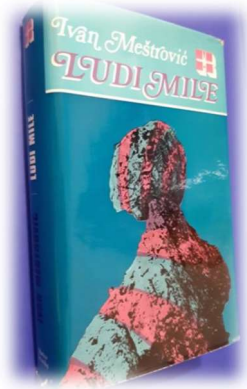
3.3. DJELO

3.3.1. KNJIŽEVNO STVARALAŠTVO

Iako je Ivan Meštrović najpoznatiji kao kipar i slikar, stvarao je i književna djela. Meštrović se okušao u pisanju nekoliko književnih rodova. Počeo je pisati još prije odlaska na studij u Beč. U ranim književnim pokušajima inspiraciju je tražio u onome što je jako volio, a to su djela Andrije Kačića Miošića kojemu je i posvetio jednu od prvih pjesama *Vilo moja pivat mi pomaži* (Prančević, 2007). Kasnija djela su nastajala u raznim fazama njegova života. Neka su objavljena za njegova

života, a neka posmrtno. Najpoznatija djela koja je potrebno spomenuti su: dramski tekstovi *Razgovori s Michelangelom*, knjiga refleksija *Ipak se nadam ili Božićni razgovori*, zbirka pripovjedaka *Ludi Mile*, memoarski zapisi *Uspomene na političke ljude i događaje* i autobiografski roman *Vatra i opeklina*. Neka Meštrovićeva književna djela još čekaju objavljivanje, npr. povijesna drama *Kambus*.

Slika 3 Ludi Mile

3.3.2. SLIKARSTVO

Na Meštrovićevim slikama mogu se pronaći razni motivi. Koristio je motive iz povijesti, kršćanstva, književnosti, vlastitog obiteljskog života... Neke od najpoznatijih Meštrovićevih slika su: *Ludi Mile* (koristi motive iz istoimene zbirke pripovijetki, uljena boja na drvu), *Stigmatizacija svetog Frane* (ulje na drvu), *Otkupitelj* (uljena boja na šperploči), *Pastir s mijehom, psom i ovcama* (uljena boja na lesonitu), *Sestre Ivana Meštrovića* (uljena boja na lesonitu) i *Majka Ivana Meštrovića* (uljena boja na lesonitu). Na slikama često koristi motive iz rodnog zavičaja, a neke od njih se čuvaju u njegovu rodnom zavičaju, točnije u Gradskom muzeju Drniš pa tu možemo uočiti već spomenutu povezanost s rodnim zavičajem i to da mu je zavičaj bio vječna inspiracija.

3.3.3. ARHITEKTURA

Arhitektonski rad Ivana Meštrovića predstavlja izniman doprinos hrvatskoj kulturi. Iako se nije primarno bavio arhitekturom, ostvario je značajne radove na tom području. Meštrović je izradio više od tisuću arhitektonskih nacrti, a uspio ih je ostvariti samo deset (Jurić Šabić, 2020). Bavio se sakralnom i svjetovnom arhitekturom. Najpoznatiji Meštrovićev rad je crkva Presvetog Otkupitelja koja se nalazi u njegovu zavičaju. Neformalno se naziva i Meštrovićev mauzolej. Crkva se nalazi

pored njegova rodnog sela Otavice, na uzvišenju u polju u selu Ružić., a gradila se od 1926-1932. godine. Crkva je ujedno i Meštrovićeva obiteljska grobnica. Nastala je u suradnji s arhitektom Haroldom Bilinićem. Osim što je crkva važno arhitektonsko djelo, važna je i zbog toga što se u njoj nalaze brojna Meštrovićeva umjetnička djela. Od ostalih Meštrovićevih arhitektonskih ostvarenja bitno je spomenuti: Mauzolej obitelji Račić (Cavtat), Njegošev mauzolej (Lovćen, Crna Gora), Spomenik neznanom junaku (planina Avala u Srbiji), crkva Naše Gospe (Biskupija kod Knina)... Kao što se može vidjeti, Meštrović je ostavio važan arhitektonski trag u Hrvatskoj, ali i u Europi.

Slika 3 Mauzolej u Otavicama

Slika 4 Mauzolej obitelji Račić

3.3.4. KIPARSTVO

Ivan Meštrović je u svijetu, ali i u Hrvatskoj najpoznatiji po svojim kiparskim radovima. Iza sebe je ostavio golem opus kiparskih radova. Njegov kiparski rad predstavlja jedno od najznačajnijih umjetničkih ostvarenja u Hrvatskoj, ali i svijetu. Slično kao i u već spomenutim slikarskim djelima, Meštrović je inspiraciju za kiparska djela tražio u kršćanstvu, obitelji, književnosti i povijesti. Djela je stvarao uglavnom od kamena i bronce. Većina njegovih ranih djela nastala je u duhu secesije. U kasnijim djelima javljaju se djela različitih stilova i motiva. Njegova najpoznatija djela danas se nalaze diljem svijeta i Hrvatske. S dugog popisa njegovih kiparskih ostvarenja teško je izdvojiti najznačajnija, a evo nekih od njih i mjesta u kojima se danas nalaze: Povijest Hrvata (Zagreb), Orači (Drniš), Petar Berislavić (Trogir), Grgur Ninski (Varaždin), Juraj Dalmatinac (Šibenik), Zdenac života (Zagreb), Strijelac (Chicago), Vrelo života (Drniš)... Meštrović je darovnicom iz 1952. ostavio

mnoga svoja djela svome narodu. Osim umjetničkih djela, narodu je ostavio i kuće, atelijere te crkvu Presvetoga Otkupitelja. (Kečkemet, 2009)

Slika 5 Vrelo života

3.4. NAGRADE I PRIZNANJA

Ivan Meštrović je još za života bio priznat umjetnik, a za svoj rad dobio je brojna priznanja i nagrade. Od nagrada je bitno istaknuti prvu nagradu za kiparstvo (1911.) na Svjetskoj izložbi u Rimu, godišnju nagradu Američke umjetnosti (1953.), medalju Američkog instituta arhitekata i odličje za znanost i umjetnost koju mu je dodijelila Republika Austrija. Stekao je i nekoliko počasnih doktorata, a to su počasni doktorat sveučilišta Marquette i sveučilišta Notre Dame. O njegovoj važnosti i priznanju u svijetu umjetnosti dovoljno govori to da su nakon njegove smrti napisana brojna djela o njegovu životu, ali i organizirane brojne izložbe s njegovim radovima, a neki radovi postali su stalni postav brojnih muzeja u svijetu i Hrvatskoj. (Marušić, 1918)

3.5. MEŠTROVIĆEVA UMJETNIČKA VIZIJA I TEHNIKE

Ivan Meštrović, istaknuti kipar i umjetnik, ostvario je svoju izvanrednu umjetničku viziju kroz skulpture i kiparske kompozicije koje su se bavile dubokim i sveprisutnim temama ljudske sudbine, slobode i univerzalnih ljudskih iskustava. Njegova umjetnost nije se ograničavala na pukom fizičko oblikovanje materijala; ona je dosegala mnogo dublje. Meštrović je koristio svoju kreativnost kako bi istražio dublje emocionalne i filozofske slojeve tih tema, te je uspio prenijeti te duboke ideje kroz svoja umjetnička djela. U svojoj raznolikoj karijeri koristio je različite materijale i tehnike kako bi izrazio svoje umjetničke koncepte. Njegova sposobnost manipulacije drvetom, kamenom, broncom i gipsom omogućila mu je stvaranje djela koja su bila izvanredna kako u tehničkom tako i u emocionalnom smislu. Svaki materijal i tehnika birani su s pažnjom kako bi se postigao specifičan izražaj u skladu s temom i idejom djela. (Kraševac, 2002)

Meštrovićeva umjetnička ostavština ostavlja snažan utjecaj na svijet umjetnosti i kulture, dok njegove skulpture i kiparske kompozicije i danas inspiriraju i potiču razmišljanje o dubokim pitanjima ljudske egzistencije. Njegova vizija i tehnička izvrsnost čine ga iznimno važnim umjetnikom 20. stoljeća čiji doprinos svijetu umjetnosti traje i nadilazi njegovo vrijeme. (Kečkemet, 2009)

3.6. UTJECAJ IVANA MEŠTROVIĆA NA LIKOVNI RAZVOJ DJECE

Meštrovićeva umjetnost ima poseban značaj u kontekstu ovog istraživanja. Analizirat ćemo kako djeca percipiraju i izražavaju svoje dojmove o njegovim skulpturama i mauzoleju u Otavicama. Razumijevanje Meštrovićeve umjetnosti i njegove tehnike pomoći će nam bolje interpretirati dječje verbalne i crtačke iskaze vezane uz njegova djela.

4. CILJ, PROBLEM, HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

4.1. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je dubinski istražiti proces učenja djece predškolske dobi u kontekstu posjeta muzeju, konkretno *Mauzoleju Ivana Meštrovića* u Otavicama, te usporediti taj proces s usvajanjem odgojno-obrazovnih sadržaja putem digitaliziranih izvora. Cilj je također identificirati prednosti i nedostatke oba pristupa u učenju te razmotriti mogućnosti primjene dobivenih rezultata u pedagoškoj praksi. Kroz analizu likovnih i verbalnih iskaza djece, istraživanje će pružiti uvid u način na koji se djeca u dobi prije polaska u školu odnose prema likovnim i kulturnim sadržajima, kako percipiraju muzejski prostor i umjetnička djela, te kako razumiju i interpretiraju predstavljene informacije.

4.2. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Problem istraživanja odnosi se na razumijevanje i analizu razlika u procesima usvajanja odgojno-obrazovnih sadržaja kod djece predškolske dobi kroz stvarni posjet muzeju (*Mauzoleju Ivana Meštrovića*) i kroz digitalizirane izvore. Također, istražuje se kako djeca percipiraju muzejski prostor, umjetnička djela te kako izražavaju svoje dojmove i razumijevanje umjetničkih sadržaja. Osim toga, istraživanjem se želi identificirati prednosti i nedostatke oba pristupa učenju kod predškolske djece te razmotriti moguće implikacije za razvoj muzejske pedagogije i pedagoške prakse u ranom djetinjstvu.

4.3. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

H1 Djeca predškolske dobi koja su posjetila mauzolej Ivana Meštrovića imaju bogatije verbalne i likovne iskaze o njemu i njegovim skulpturama nego djeca koja su upoznala Mauzolej putem digitaliziranih prikaza.

H2 Djeca koja su upoznala mauzolej Ivana Meštrovića putem digitaliziranih prikaza iskazuju veću koncentraciju i fokusiranost na detalje u usporedbi s djecom koja su posjetila mauzolej uživo.

H3 Djeca predškolske dobi koja su posjetila mauzolej Ivana Meštrovića imaju veću motivaciju za učenje i istraživanje umjetničkih djela u muzejskom prostoru u usporedbi s djecom koja su upoznala mauzolej putem digitaliziranih prikaza.

H4 Djeca predškolske dobi koja su sudjelovala u istraživanju imaju pozitivniji stav prema muzejskom prostoru nakon posjeta mauzoleju Ivana Meštrovića, bez obzira na to na koji su ga način upoznala.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U istraživanju su sudjelovala predškolska djeca u dobi od 3-6 godina iz Knina i Gradca. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 40 predškolske djece iz grada Knina i sela Gradac. Sudionici su u dobi od 3 do 6 godina, što je tipična dobna skupina za predškolsku djecu. Odabir djece iz tih mjesta omogućilo je istraživaču da dobije raznolik skup sudionika koji dolaze iz različitih lokalnih okruženja.

Važno je napomenuti da su se djeca podjelila u dvije skupine:

1. **Prva skupina (Grupa A):** Ova skupina je obuhvatila djecu koja su posjetila mauzolej Ivana Meštrovića u Otavicama uživo. To znači da su imala stvarni fizički kontakt s izloženim skulpturama i muzejskim prostorom.
2. **Druga skupina (Grupa B):** Ova skupina je učila o mauzoleju Ivana Meštrovića putem digitaliziranih prikaza. Nisu osobno posjetili muzej, već su koristili digitalne medije kako bi se upoznali s umjetničkim djelima.

Podjela sudionika u ove dvije skupine omogućuje istraživaču da uspoređi kako različiti načini upoznavanja utječu na verbalne i likovne iskaze djece. Također će se pratiti njihova motivacija i stavovi prema muzeju kako bi se dobili dublji uvid u njihovo iskustvo.

Ovaj pristup omogućuje istraživačima da razumiju razlike između stvarnog posjeta muzeju i digitalnog upoznavanja umjetnosti te kako to utječe na likovni razvoj i percepciju djece predškolske dobi.

Ova istraživanja usmjereno je na razumijevanje kako djeca različito doživljavaju i percipiraju umjetnost te kako se njihovi dojmovi i izrazi razlikuju ovisno o tome jesu li posjetila muzej uživo ili su ga upoznala putem digitaliziranih prikaza.

5.1. POSJET MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆA KAO PRILIKA ZA RAZVOJ KULTURE I UMJETNOSTI KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

5.1.1. MAUZOLEJ IVANA MEŠTROVIĆA

Crkva Presvetog Otkupitelja posljednje je počivalište velikog hrvatskog kipara Ivana Meštrovića, kao i najbližih članova njegove obitelji: majke Marte, oca Mate, braće Marka i Petra, sina Tvrtka i supruge Olge. Za njezinu izgradnju (1926.-1930.) odabrao je Paraćevu glavicu, brežuljak na sjeverozapadnome dijelu Petrova polja koji katastarski pripada selu Ružić, a udaljen je samo desetak minuta hoda od kuće obitelji Meštrović u Otavicama.

Unutarnja zidna ploha ritmički je razvedena naizmjeničnim pravokutnim i polukružnim nišama. One su poslužile kao okvir za reljefe koje su po Meštrovićevim gipsanim modelima isklesali spomenuti kipari. Povrh oltara nalazi se Vječno raspeti nošen na krilima serafina, a četiri polukružne niše krasi prikazi evanđelista. U sjevernoj pravokutnoj niši prikazano je Porođenje Krista ikonografski popraćeno scenom Navještenja na bočnim zidovima – likom sv. Marije i anđela Gabrijela, dok se u južnoj nalazi reljef Oplakivanje, upotpunjen dvjema uznesenim Dušama pokojnika.

Oslikavanje kupole, nažalost, nije dovršeno, ali naknadno postavljene skice otkrivaju Meštrovićevo neobično ikonografsko rješenje. Raspored figura na skicama čitamo kao hijerarhijski niz na tri razine: na bazi sjede proroci, odnosno duhovni učitelji, a nad njima se uzdižu arkandeli usmjerujući svoja tijela ka središnjem božanstvu u centru kupole. Sveukupan ikonografski program moguće je rekonstruirati iz velikog broja skica i crteža za dekoraciju kupole koji se čuvaju u Galeriji Meštrović u Splitu. Sudeći po njima, Meštrovićeva namjera bila je prikazati sve velike svjetske religije (židovstvo, kršćanstvo, islam, hinduizam, konfucijanizam), ali isto tako povezati profano i sakralno u želji da dade počast najvećim duhovnim dosezima čovječanstva: umjetnosti i religiji.

Ispod sakralnog prostora crkve, ukopan pod zemljom, nalazi se sepulkralni dio. Odmah nakon ulaza u crkvu, na podu je kamena ploča koja zatvara ulaz u kriptu. Ulaz u crkvu krasile su kasetirane brončane vratnice na kojima je Ivan Meštrović portretirao članove svoje obitelji. Lijeva vratnica posvećena ženskoj lozi prikazivala je redom njegovu majku Martu, prvu suprugu Ružu, drugu suprugu Olgu, te kćerke Martu i Maricu. Na desnoj je ovjekovječio muške članove obitelji: oca Matu, svoj autoportret, brata Marka, najmlađeg brata Petra i sina Tvrtka. Na

vratnicama je prikazano samo troje od četvero djece Ivana Meštrovića. Naime, najmlađi sin Mate rođen je 1930. godine, a tada su vratnice već bile dovršene.

5.1.2. UMJETNIČKO PUTOVANJE ZA NAJMLAĐE

Putovanje djece počelo je posjetom mauzoleja s namjerom da djeca upoznaju Ivana Meštrovića i njegovo djelo. Iako djeca žive u blizini mauzoleja nisu imala priliku posjetiti ga prije.

Bili su oduševljeni veličinom i detaljima skulptura, impresionirani različitim radovima koje su vidjeli. Postavljali su različita pitanja tijekom posjeta mauzoleju. Neka od pitanja:

Tko je Ivan Meštrović? (A.T., 6 godina)

Zašto je on poznat? (M.V. 6, 5 godina)

Kako je ovaj kip napravljen? (odnosno skulpture) (G.V. 6 godina)

Zašto su ovi kipovi ovdje? (M.V., 6,5 godina)

Tko je slika na ovom zidu? (M.M. 6 godina)

Zašto su ovi ljudi tako veliki? (M.M. 6 godina)

Kako se zove ovaj kip? (L.V., 6,5 godina)

Informatorica koja je tamo zaposlena, strpljivo je odgovarala na pitanja djece. Odgovori su bili jednostavni i razumljivi za djecu predškolske dobi i koristila je primjere i slike koje su djeca mogla razumjeti.

Slika 6 Posjet Mauzoleju

Primjerice, na pitanje "Tko je Ivan Meštrović?", odgovorila im je: "Ivan Meštrović je bio umjetnik koji je radio skulpture, slike i druge umjetničke radove. On je živio prije mnogo godina i napravio mnogo lijepih stvari koje možemo vidjeti ovdje u mauzoleju." Na pitanje "Kako su napravljeni ovi kipovi?", odgovor je bio: "Ova djela su napravljena od kamena ili gipsa. Umjetnik je nacrtao plan i onda je koristio alate poput čekića i klinova da izreže kamen ili gips u oblik skulpture. To je bilo teško i trajalo je dugo vremena." Na pitanje "Zašto su ovi ljudi tako veliki?", odgovor je bio: "Umjetnik je htio da ta djela budu velika jer su to važni likovi ili teme koje je on htio prikazati. Također, velike skulpture mogu biti impresivne i zanimljive za gledati.,, Odgovori su bili razumljivi i zanimljivi za djecu, tako da su djeca mogla razumjeti i cijeniti ono što vide. Također, pružila im je priliku za pitanja, pa su djeca bila motivirana da aktivno sudjeluju i razmišljaju o onome što vide. Kroz ovakav posjet i radionicu, djeca su dobila priliku da se upoznaju s različitim umjetničkim djelima i kulturnim obilježjima te da razviju svoje umjetničke i kulturne interese. Svi su se vratili u vrtić puni dojmova i iskustava koja su im pomogla da bolje razumiju umjetnost i kulturu.

Posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* omogućio je djeci da:

- Ostvare autentičan dodir s umjetnošću: Posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* bila je prilika za djecu da upoznaju različite vrste umjetnosti, kao što su skulpture, crteži i druge radove. To može pobuditi njihovu znatiželju i potaknuti ih da razviju svoje osjećaje za umjetnost.
- Razvijaju kritičko razmišljanje: Posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* omogućio je djeci da razmišljaju o onome što vide i postavljaju pitanja. To može pomoći u razvoju njihovih kritičkih mišljenja i sposobnosti da razumiju i interpretiraju umjetnost.
- Razvijaju kulturnu svijest: Posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* omogućuje djeci da saznaju više o kulturi i povijesti Hrvatske. To može pomoći u razvoju njihove kulturne svijesti i poštovanja prema različitim kulturama.
- Razvijaju radoznalost i znatiželju: Djeca predškolske dobi su često radoznala i znatiželjna, tako da posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* može potaknuti njihovu radoznalost i želju da saznaju više o svijetu oko sebe.

5.1.3. UMJETNIČKO ISKUSTVO: POVRATAK U VRTIĆ NAKON POSJETA MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆA I AKTIVNOSTI

Nakon posjeta mauzoleju djeca su se vratila u vrtić. Razgovarali su o onome što su vidjeli i naučili tijekom posjeta, te su imali priliku i napraviti neke radove, crteže inspirirane posjetom. Organizirali smo aktivnosti na temu posjete mauzoleju Ivana Meštrovića, gdje su djeca imala priliku da se još dublje bave onim što su vidjeli i doživjeli.

Povratak u vrtić nakon posjeta *Mauzoleju Ivana Meštrovića* bila je prilika za djecu da podijele svoje iskustvo sa svojim vršnjacima i odgojiteljima i da se još više okrenu onome što su vidjeli i naučili. To je vrijedno iskustvo koje može pomoći djetetu da još više razumije i cijeni umjetnost

5.1.5. IZRADI SVOJE UMJETNIČKO DJELO: AKTIVNOSTI

5.1.5.1. PRVA AKTIVNOST : KLESARSTVO ZA POČETNIKE

Cilj ove aktivnosti bio je omogućiti djeci da se izražavaju i izrađuju vlastite "skulpture" koristeći jednostavne materijale i tehnike, slične onima koje su vidjeli u mauzoleju Ivana Meštrovića. Svako dijete dobilo je komad gipsa i alat. Djeca su imala priliku oblikovati svoje "skulpture" prema vlastitoj maštovitosti i inspiraciji. Odgojiteljica je poticala djecu da razgovaraju o svojim stvaralačkim procesima.

Materijali:

- Veliki blok gipsa
- Alati za oblikovanje (čekići, špatule)
- Boje i kistovi
- Zaštitne pregače

Tijek aktivnosti:

Uvod: Aktivnost je započela kratkim uvodom u kojem je odgojiteljica ponovno pričala o Mauzoleju Ivana Meštrovića, skulpturama i umjetniku. Djeca su prisjetila svojih dojmova iz posjeta i postavljala dodatna pitanja.

Oblikovanje skulpture: Svako dijete dobilo je komad gipsa i plastične alate. Djeca su imala priliku oblikovati svoje "skulpture" prema vlastitoj maštovitosti i inspiraciji. Odgojiteljica je poticala djecu da razgovaraju o svojim stvaralačkim procesima.

Bojanje skulptura: Nakon što su završili s oblikovanjem, djeca su koristila boje i kistove kako bi obojala svoje skulpture. Ovdje su djeca imala priliku izraziti svoju kreativnost u odabiru boja i detalja.

Razgovor i dijeljenje iskustava: Nakon završetka radova, djeca su imala priliku predstaviti svoje "skulpture" ostalim članovima grupe. Razgovarali su o svojim umjetničkim izborima i što su željeli prikazati.

Zaključak i pohvale: Aktivnost je zaključena pohvalama za trud i kreativnost svakog djeteta. Odgojiteljica je naglasila važnost kreativnog izražavanja i istraživanja umjetnosti.

Ova aktivnost omogućila je djeci da se izraze kroz likovno stvaralaštvo, slično kao što je to činio Ivan Meštrović, te da bolje razumiju proces izrade skulptura. Također je poticala njihovu kreativnost i razgovor o umjetnosti, što je doprinijelo razvoju njihovih likovnih i verbalnih sposobnosti.

„To je bilo teško, ali i lijepo” – M.V.

Slika 7 Klesarstvo za početnike

Slika 8 Djeca u aktivnosti

5.1.5.2. DRUGA AKTIVNOST: IZRADI SVOJE SLIKARSKO REMEK DJELO: AKTIVNOST CRTANJA TUŠEM

Cilj ove aktivnosti bio je potaknuti djecu da izraze svoju kreativnost kroz slikarski proces, koristeći tehniku crtanja tušem.

Materijali:

- Listovi papira za slikanje
- Tuševe u crnoj boji
- Kistovi
- Čaše s vodom za ispiranje kista
- Pribor za čišćenje nakon aktivnosti

Tijek aktivnosti:

Uvod: Aktivnost je započela kratkim uvodom u kojem je odgojiteljica razgovarala s djecom o umjetnosti i crtanju. Djeca su imala priliku reći što znaju o slikarstvu i umjetnicima.

Demonstracija tehnike: Odgojiteljica je demonstrirala tehniku crtanja tušem na primjeru jednostavnog pejzaža ili apstraktne slike. Pokazala je kako se koriste četkice i tuševi, kako miješati boje te kako stvarati različite efekte na papiru.

Crtanje: Nakon demonstracije, djeca su dobila svoje listove papira i pribor za crtanje. Imala su slobodu odabrati što žele nacrtati - bilo da je riječ o apstraktnim oblicima, prirodi ili maštovitim kreacijama.

Slobodno izražavanje: Djeca su imala potpunu slobodu izražavanja svojih ideja i osjećaja na papiru. Nisu dobivali specifične zadatke, već su se poticala da pokažu svoju kreativnost.

Zajedničko razgledavanje: Nakon što su djeca završila s crtanjem, svi su zajedno pregledali svoje radove. Svako dijete imalo je priliku reći nešto o svom djelu i kako su se osjećali dok su crtali.

Izložba radova: Radovi su izloženi u prostoru vrtića kako bi se mogli diviti vlastitim i tuđim umjetničkim kreacijama.

Ova aktivnost omogućila je djeci da iskažu svoju kreativnost i emocije kroz crtanje. Crtanje tušem potaknulo je njihovu motoriku i koordinaciju ruku i očiju, a istovremeno su

razvijali svoj umjetnički izričaj. Djeca su imala priliku doživjeti umjetnost na osoban način i izraziti sebe kroz vlastite radove.

„Teto jel ti se sviđa, vidi ima i ono šta smo vidili na krovu?“ G.V.

Slika 9 Aktivnost crtanja tušem

Slika 10 Mauzolej – rad tušem

5.1.5.3. TREĆA AKTIVNOST: ISTRAŽUJMO ZAJEDNO: AKTIVNOST INFORMIRANJA O MAUZOLEJU

Cilj ove aktivnosti bio je pružiti djeci iz druge skupine priliku da dodatno istraže Mauzolej Ivana Meštrovića nakon fizičkog posjeta. Aktivnost je osmišljena kako bi djeca stekla dublje razumijevanje o tome što su vidjela tijekom posjeta mauzoleju.

Materijali:

- Ilustrirane knjige i slikovnice o Ivanu Meštroviću i Mauzoleju Ivana Meštrovića
- Fotografije i ilustracije skulptura i arhitekture mauzoleja
- Karta Mauzoleja Ivana Meštrovića
- Pribor za crtanje i bojanje (za dodatne aktivnosti)

Tijek aktivnosti:

Uvod: Aktivnost je započela kratkim pregledom njihovog nedavnog posjeta Mauzoleju Ivana Meštrovića. Djeca su se prisjetila što su tamo vidjela i doživjela.

Predstavljanje materijala: Odgojiteljica je pokazala ilustrirane knjige i slikovnice koje su sadržavale priče o Ivanu Meštroviću i fotografije skulptura. Djeca su imala priliku pregledati ove materijale i postavljati pitanja.

Slika 11 Informiranje o Mauzoleju

Razgledavanje slika: Djeca su pregledavala ilustracije i slike Mauzoleja Ivana Meštrovića i njegovih skulptura. Odgojiteljica je pričala o tome što se nalazi unutar mauzoleja i koji su to umjetnički radovi.

Diskusija i pitanja: Djeca su imala priliku postaviti pitanja o onome što su vidjela tijekom posjeta. Također su izražavala svoje dojmove i osjećaje.

Izrada vlastitih crteža: Nakon što su se prisjetila posjeta i naučila više o Mauzoleju Ivana Meštrovića, djeca su imala priliku nacrtati vlastite crteže inspirirane Meštrovićevim skulpturama i arhitekturom mauzoleja.

Podjela iskustava: Djeca su razgovarala o svojim crtežima i iskustvu posjeta s ostalim vršnjacima. Podijelila su svoje dojmove i doživljaje.

Ova aktivnost omogućila je djeci da još dublje istraže i razmisle o svom posjetu *Mauzoleju Ivana Meštrovića* te da izraze svoje kreativne ideje inspirirane umjetničkim djelima koja su tamo vidjela.

„Želim i ja drugi put ići!” A.D. (5 godina)

Slika 12 Odgojiteljica i djeca u aktivnosti informiranja o Mauzoleju

Slika 13 Djeca u aktivnosti

Slika 14 Izrada crteža

Posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* je pozitivno iskustvo koje je dalo djeci priliku da se susretnu sa umjetnošću na živom primjeru i da se upoznaju s kulturnom baštinom. Osim toga, posjet *Mauzoleju Ivana Meštrovića* bila je prilika za djecu da se zabave, razvijaju kreativnost i radoznalost i da se osjećaju inspirirano. Djeci je omogućena prilika da se susretnu s djelima

svjetski poznatog umjetnika i da nauče više o njegovom životu i radu. To može potaknuti interes za umjetnost kod djece i pomoći im da razviju ljubav prema umjetnosti. U cjelini, posjet mauzoleju Ivana Meštrovića je značajno iskustvo za djecu predškolske dobi, jer pruža priliku za razvoj kritičkog mišljenja, kreativnosti, radoznalosti i poštivanja prema kulturi.

5.2. SKUPINA DJECE IZ KNINA

Djeca iz druge skupine, koja žive u Kninu, nisu imala priliku fizički posjetiti *Mauzolej Ivana Meštrovića*, ali su se upoznala s njim putem digitaliziranih prikaza i priča od strane odgojiteljice. Ovaj virtualni susret s umjetničkim blagom pružio je djeci iz Knina priliku da se upuste u svijet Ivana Meštrovića, njegovih skulptura i kulture

Na samom početku, odgojiteljica je pažljivo opisivala Mauzolej, njegove skulpture i pričala priče o Ivanu Meštroviću. Djeca su s oduševljenjem slušala o tom umjetniku i njegovim remek-djelima. Postavljala su pitanja, slična onima koja su postavljala djeca iz prve skupine:

"*Tko je Ivan Meštrović?*" (M.P., 5 godina)

"*Zašto je on poznat?*" (K.T., 4 godine)

"*Kako je napravio te kipove?*" (N.R., 6 godina)

"*Zašto su ti kipovi važni?*" (S.L., 5 godina)

Odgojiteljica je pažljivo odgovarala na sva njihova pitanja, koristeći jednostavan jezik i ilustracije kako bi im olakšala razumijevanje.

Nakon digitalnog upoznavanja s Mauzolejem i umjetnikom, djeca su sudjelovala u raznim kreativnim aktivnostima kako bi produbila svoje razumijevanje i doživljaj umjetnosti Ivana Meštrovića.

Slika 15 Digitalni prikaz Mauzoleja

Slika 16 Prikaz unutrašnjosti Mauzoleja

5.2.1. IZRADI SVOJE UMJETNIČKO DJELO: AKTINOSTI

5.2.1.1. PRVA AKTIVNOST: „KLESARSTVO ZA POČETNIKE“

Cilj ove aktivnosti bio je pružiti djeci iz druge skupine (Knin) priliku za stvaranje vlastitih umjetničkih djela inspiriranih Ivanom Meštrovićem, iako nisu imala priliku fizički posjetiti Mauzolej Ivana Meštrovića. Aktivnost je osmišljena kako bi djeca razvila svoju kreativnost i izražavanje putem klesarstva.

Materijali:

- Plastelin
- Plastični alati za oblikovanje plastelina
- Boje i kistovi
- Plakat ili slike Meštrovićevih skulptura za inspiraciju

Tijek aktivnosti:

Uvod: Aktivnost je započela kratkim uvodom o Ivanu Meštroviću i njegovom umjetničkom radu. Djeca su saznala tko je Ivan Meštrović i vidjela slike njegovih skulptura.

Inspiracija: Odgojiteljica je pokazala slike Meštrovićevih skulptura i objasnila kako je Meštrović koristio klesarstvo da bi stvarao svoja umjetnička djela. Djeca su imala priliku postavljati pitanja i izražavati svoje dojmove.

Oblikovanje plastelina: Djeca su dobila plastelin i alate za oblikovanje. Odgojiteljica je objasnila kako mogu koristiti alate da oblikuju plastelin i stvaraju svoje skulpture.

Kreativnost: Djeca su počela oblikovati plastelin prema vlastitim idejama i inspiraciji koju su dobila gledajući Meštrovićeve skulpture. Imala su slobodu izražavanja i eksperimentiranja s oblikovanjem.

Bojanje: Nakon što su djeca završila oblikovanje svojih skulptura od plastelina, dobila su boje i kistove kako bi ih obojala prema vlastitom izboru. Mogli su koristiti boje koje su odražavale njihovu kreativnost.

Izložba umjetničkih djela: Kada su djeca završila svoje skulpture, organizirana je mala izložba njihovih umjetničkih djela. Svako dijete imalo je priliku predstaviti svoju skulpturu i reći nekoliko riječi o svojoj inspiraciji.

Ova aktivnost omogućila je djeci da se izraze kroz umjetnost i kreativno oblikovanje, unatoč tome što nisu imala priliku posjetiti Mauzolej Ivana Meštrovića. Također su naučila više o Meštroviću i njegovom doprinosu umjetnosti, te su razvila svoje vještine u klesarstvu i slikanju.

M. (5 godina): „*Ovo je zabavno! Vidi teto kako se plastelin mijenja.*”

L. (4 godine): „*Wow, ovo je kao da igram se s plastelinom, ali bolje! Možda ću postati i ja kipar.*”

D. (6 godina): „*Teško mi je, ali neću odustati.*”

E. (6 godina): „*Pogledajte što sam napravio! Smiješno je, ali volim to raditi.*”

Ove izjave odražavaju dječju dobi i iskrenu znatiželju prema klesarskoj radionici

5.2.1.2. DRUGA AKTIVNOST: "IZRADI SVOJE SLIKARSKO REMEK DJELO: AKTIVNOST CRTANJA TUŠEM"

Ova aktivnost omogućila je djeci da se izraze kroz slikarski medij. Svako dijete dobilo je platno i pribor za crtanje. Inspirirani Meštrovićevim slikama, pokušavali su stvoriti svoje verzije umjetničkih djela. Djeca su istraživala različite boje, oblike i tehniku crtanja tušem. Kroz ovu aktivnost, razvijala su svoju kreativnost i likovnu percepciju.

Cilj : bio je potaknuti djecu da izraze svoju kreativnost kroz slikarski proces, koristeći tehniku crtanja tušem. Aktivnost se provodila s drugom skupinom djece iz Knina, koja nisu posjetila Mauzolej Ivana Meštrovića, kako bi im se pružilo iskustvo umjetnosti na drugačiji način.

Materijali:

- Listovi papira za slikanje
- Tuševe u različitim bojama
- Kistovi
- Čaše s vodom za ispiranje kista
- Pribor za čišćenje nakon aktivnosti

Tijek aktivnosti:

Uvod: Aktivnost je započela kratkim uvodom u kojem je odgojiteljica razgovarala s djecom o umjetnosti i crtanju. Djeca su imala priliku reći što znaju o slikarstvu i umjetnicima.

Demonstracija tehnike: Odgojiteljica je demonstrirala tehniku crtanja tušem na primjeru jednostavnog pejzaža ili apstraktne slike. Pokazala je kako se koriste četkice i tuševi, kako miješati boje te kako stvarati različite efekte na papiru.

Crtanje: Nakon demonstracije, djeca su dobila svoje listove papira i pribor za crtanje. Imala su slobodu odabrati što žele nacrtati - bilo da je riječ o apstraktnim oblicima, prirodi ili maštovitim kreacijama.

Slobodno izražavanje: Djeca su imala potpunu slobodu izražavanja svojih ideja i osjećaja na papiru. Nisu dobivali specifične zadatke, već su se poticala da pokažu svoju kreativnost.

Zajedničko razgledavanje: Nakon što su djeca završila sa crtanjem, svi su zajedno pregledali svoje radove. Svako dijete imalo je priliku reći nešto o svom djelu i kako su se osjećali dok su crtali.

Izložba radova: Radovi su izloženi u prostoru vrtića kako bi se mogli diviti vlastitim i tuđim uradcima.

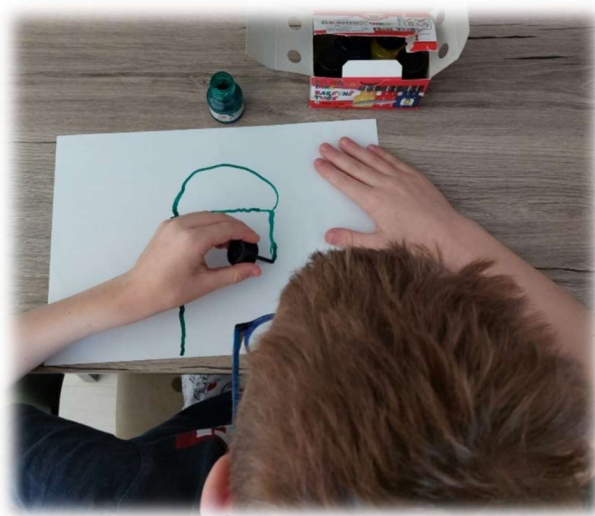
Ova aktivnost omogućila je djeci da iskažu svoju kreativnost i emocije kroz slikarstvo. Crtanje tušem potaknulo je njihovu motoriku i koordinaciju ruku i očiju, a istovremeno su razvijali svoj umjetnički izričaj. Djeca su imala priliku doživjeti umjetnost na osoban način i izraziti sebe kroz vlastite radove.

M. (4,5 godina): „Malo mi se prolilo.“

L. (6 godina): „Gle, sličí na onu kuću što nam je teta pokazala!“

D. (5 godina): „Sviđa mi se, jedino su mi sad ruke crne!“

Ove izjave odražavaju dječju maštovitost i entuzijazam prema crtanju tušem u drugoj aktivnosti.

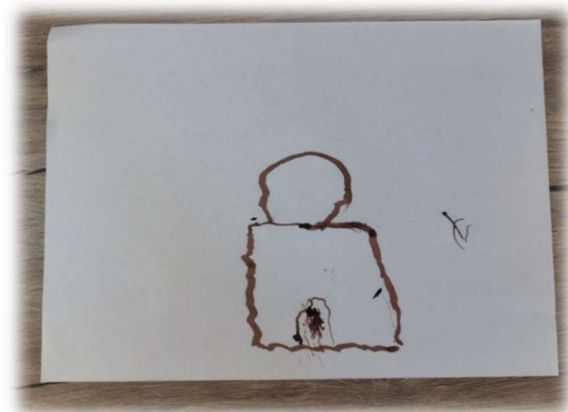
Slika 17 Aktivnost crtanja tušem

Slika 18 Aktivnost crtanja tušem

Slika 18 Crtež tušem J.J. (6 godina)

Slika 19 Crtež tušem Ć.J. (4 godine)

5.2.1.3. TREĆA AKTIVNOST: „ISTRAŽUJMO ZAJEDNO: AKTIVNOST INFORMIRANJA O MAUZOLEJU“

Odgoviteljica je s djecom provodila aktivnost pod nazivom "Istražujemo zajedno: Aktivnost informiranja o mauzoleju". Koristeći digitalne materijale, kao što su virtualne ture fotografije, djeca su istraživala virtualni muzejski prostor Mauzoleja Ivana Meštrovića. Tijekom ove aktivnosti, istraživačica je postavljala pitanja i poticala djecu da razmišljaju o umjetničkim djelima koja su vidjela na ekranu. Djeca su aktivno sudjelovala, dijeleći svoje dojmove i komentare o skulpturama i slikama koje su vidjeli.

Cilj ove aktivnosti bio je pružiti djeci iz druge skupine (Knin) priliku da upoznaju Mauzolej Ivana Meštrovića putem razgovora, priča i ilustriranih materijala, iako nisu fizički posjetili to mjesto. Aktivnost je osmišljena kako bi djeca stekla osnovno razumijevanje o tome što je mauzolej i tko je Ivan Meštrović.

Materijali:

- Ilustrirane knjige i slikovnice o Ivanu Meštroviću i Mauzoleju Ivana Meštrovića

- Fotografije i ilustracije skulptura i arhitekture mauzoleja
- Karta Mauzoleja Ivana Meštrovića
- Pribor za crtanje i bojanje (za dodatne aktivnosti)

Tijek aktivnosti:

Uvod: Aktivnost je započela uvodnim razgovorom o Mauzoleju Ivana Meštrovića. Djeca su saznala tko je bio Ivan Meštrović i što je mauzolej.

Predstavljanje materijala: Odgojiteljica je pokazala ilustrirane knjige i slikovnice koje su sadržavale priče o Ivanu Meštroviću i fotografije skulptura. Djeca su imala priliku pregledati ove materijale i postavljati pitanja.

Pričanje priče: Odgojiteljica je pročitala djeci priču o Ivanu Meštroviću i kako je stvarao svoje skulpture. Ilustracije su pomogle djeci da vizualiziraju što su čuli.

Razgledavanje slika: Djeca su pregledavala ilustracije i slike Mauzoleja Ivana Meštrovića i njegovih skulptura. Odgojiteljica je pričala o tome što se nalazi unutar mauzoleja i koji su to umjetnički radovi.

Izrada vlastitih crteža: Nakon što su saznala više o mauzoleju, djeca su imala priliku nacrtati vlastite crteže inspirirane Meštrovićevim skulpturama i arhitekturom mauzoleja.

Diskusija i pitanja: Aktivnost je završila s diskusijom o tome što su djeca naučila. Djeca su postavljala pitanja o Mauzoleju Ivana Meštrovića i izražavala svoje dojmove.

Ova aktivnost omogućila je djeci da se upoznaju s kulturnim i umjetničkim aspektima Mauzoleja Ivana Meštrovića putem priča, ilustracija i razgovora. Iako nisu fizički posjetili mauzolej, dobili su osjećaj za to mjesto i umjetničko nasljeđe koje predstavlja. Aktivnost je potaknula njihovu radoznalost i interes za umjetnost.

N. (6 godina): „Teta nam je pričala o Mauzoleju Ivana Meštrovića. Zvučalo je jako zanimljivo!”

K. (4 godine): „Vidjela sam slike Mauzoleja. Velik je i lijep.”

L. (5,5 godina): „Teta nam je puno rekla o Mauzoleju. želim još da nam pričaš!”

D. (6 godina): „Svidjela mi se priča. Želim vidjeti te velike kipove zapravo!”

S. (4,5 godina): „Želio bi da jednom odemo vidjeti mauzolej.”

Iako nisu imala priliku fizički posjetiti Mauzolej, ove aktivnosti omogućile su djeci iz Knina da se dublje upuste u svijet Ivana Meštrovića i njegove umjetnosti. Kroz kreativno

izražavanje, istraživanje umjetničkih djela i virtualno upoznavanje s muzejskim prostorom, djeca su razvijala svoju kreativnost, likovnu percepciju i zanimanje za umjetnost. Nakon ovih aktivnosti vrtić je bio ispunjen raspravom o njihovim dojmovima i razgovorom o tome što su naučili. Djeca su dijelila svoje radove i opisivala svoje virtualno iskustvo s Meštrovićevim umjetničkim svijetom. Iako nisu fizički posjetili Mauzolej, ta digitalna avantura pružila im je duboko umjetničko iskustvo i potaknula njihovu znatiželju i kreativnost, a priliku za razvoj kritičkog mišljenja, kreativnosti, radoznalosti i poštivanja prema kulturi.

6. ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA I UVIDI U REZULTATE ISTRAŽIVANJA: RAZLIKE U VERBALNIM I LIKOVNIM ISKAZIMA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI NAKON POSJETA MAUZOLEJU IVANA MEŠTROVIĆ I UPOZNAVANJA PUTEM DIGITALIZIRANIH PRIKAZA

U sklopu ovog istraživanja, analizirali smo verbalne i likovne iskaze djece predškolske dobi koja su posjetila Mauzolej Ivana Meštrovića, uspoređujući ih s iskazima djece koja su se upoznala s istim sadržajem putem digitaliziranih prikaza. Duboko smo zaronili u ove iskaze kako bismo dobili bolje razumijevanje njihove percepcije, kreativnih sposobnosti i odnosa prema umjetnosti. Prva važna opažanja odnose se na verbalne iskaze djece koja su posjetila Mauzolej. Djeca su postavljala razna pitanja o Ivanu Meštroviću, njegovim skulpturama i muzeju. Ova pitanja ukazuju na znatiželju i želju za učenjem, što sugerira da je stvarni posjet fizičkom prostoru umjetničkog djela potaknuo njihovu motivaciju za istraživanje. Osim toga, odgovori informatorice u muzeju pokazali su se relevantnima i prilagođenima dječjem uzrastu, što je omogućilo bolje razumijevanje umjetnosti.

Likovni iskazi djece također su izazvali interes. Djeca su kroz crteže i oblikovanje izrazila svoje dojmove i osjećaje. Usporednom analizom tih crteža s crtežima djece koja su koristila digitalizirane prikaze, primijetili smo da su crteži djece koja su posjetila Mauzolej često bili bogatiji detaljima, što sugerira da su imali dublje doživljaje umjetnosti. S druge strane, djeca koja su se upoznala putem digitaliziranih prikaza također su pokazala značajne reakcije. Njihova koncentracija na detalje bila je veća u usporedbi s djecom koja su posjetila Mauzolej, vjerojatno zbog ograničenosti digitalnih prikaza i njihove brze dostupnosti. Ovo pokazuje da digitalna tehnologija može biti korisna u poticanju koncentracije, ali istovremeno može ograničiti iskustvo uživo.

Također smo primijetili da djeca koja su posjetila Mauzolej pokazuju veću motivaciju za učenje i istraživanje umjetničkih djela u muzejskom prostoru. Ovo ukazuje na važnost stvarnog iskustva umjetnosti u poticanju dječje radoznalosti i želje za dubljim razumijevanjem kulturnog nasljeđa.

Nakon analize verbalnih i likovnih iskaza djece, možemo zaključiti da stvarni posjet Mauzoleju Ivana Meštrovića ima značajan utjecaj na njihov likovni razvoj, kreativnost i motivaciju za učenje. Ovo istraživanje pruža duboke uvide u proces učenja i percepciju umjetnosti kod djece predškolske dobi, naglašavajući važnost stvarnog iskustva umjetnosti u njihovom razvoju.

6.1. ISPITIVANJE PERCEPCIJE UMJETNIČKIH DJELA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

6.2. REZULTATI

Ispitivanje percepcije umjetničkih djela kod djece predškolske dobi također je donijelo duboke uvide. Djeca su razvijala svoje interpretacije i razumijevanje umjetničkih izraza tijekom posjeta muzeju i proučavanja digitaliziranih prikaza. Ovo ukazuje na važnost raznolikosti umjetničkih djela i izložbi u poticanju dječje perceptivne sposobnosti i kritičkog razmišljanja.

Rezultati istraživanja također su otkrili da stvarni posjet muzeju može imati pozitivan utjecaj na stav djece prema muzejskom prostoru. Djeca koja su posjetila Mauzolej Ivana Meštrovića izrazila su veće zadovoljstvo i interes za muzejski prostor, što sugerira da su razvila pozitivniji odnos prema kulturi i umjetnosti. Nadalje, dublja analiza verbalnih i likovnih iskaza djece može ukazati na individualne razlike u percepciji i izražavanju. Kako bismo predočili rezultate i uvide iz analize verbalnih i likovnih iskaza djece predškolske dobi nakon posjeta Mauzoleju Ivana Meštrovića i upoznavanja putem digitaliziranih prikaza, uvest ćemo tablicu koja će prikazati različite aspekte njihovih iskaza.

Tablica 1: Dječji verbalni i likovni iskazi nakon posjeta muzeju i digitaliziranim prikazima

Dijete	Tip Iskaza	Reakcija na Umjetnost	Detaljnost Iskaza	Motivacija za učenje
Dijete 1	Verbalni	Postavljanje pitanja	Specifično	Visoka
Dijete 2	Verbalni	Izražavanje osjećaja	Općenito	Srednja
Dijete 3	Likovni	Fokus na detaljima u crtežu	Duboko	Visoka
Dijete 4	Likovni	Eksperimentiranje s bojama	Općenito	Srednja
Dijete 5	Verbalni	Povezivanje s pričom o umjetniku	Specifično	Visoka

Ova tablica pruža uvid u različite vrste iskaza djece i njihove karakteristike. Verbalni iskazi uključuju postavljanje pitanja, izražavanje osjećaja i povezivanje s pričom o umjetniku. Likovni iskazi obuhvaćaju fokus na detaljima u crtežu i eksperimentiranje s bojama. Detaljnost iskaza razlikuje se od općenitih do dubokih, dok se motivacija za učenje kreće od srednje do visoke. Ova analiza naglašava raznolikost u percepciji i izražavanju djece, s nekim djetetom fokusiranim na detalje umjetničkih djela, dok druga izražavaju općenite dojmove. Također ističe visoku motivaciju za učenjem kod djece koja su posjetila Mauzolej Ivana Meštrovića.

Neka su se djeca usredotočila na specifične detalje i aspekte umjetničkih djela, dok su druga izrazila općenitije dojmove. Ovi rezultati mogu pružiti uvid u različite stilove percepcije i izražavanja kod djece. Tablica koja prikazuje različite stilove percepcije i izražavanja djece na temelju njihovih verbalnih i likovnih iskaza:

Tablica 2: Stilovi percepcije i izražavanja djece predškolske dobi

Dijete	Verbalni Iskaz	Likovni Iskaz	Stil Percepcije
Dijete 1	Postavljanje pitanja o detaljima umjetničkog djela	Crtež s usmjerenim detaljima	Fokus na detalje
Dijete 2	Općenito izražavanje o svojim osjećajima prema umjetnosti	Crtež s različitim bojama i oblicima	Općenit dojam
Dijete 3	Pitanje o povijesti umjetničkog djela	Crtež s preciznim kopiranjem umjetničkog djela	Reprodukcija detalja
Dijete 4	Postavljanje pitanja o umjetniku i njegovoj inspiraciji	Slikanje s razigranim bojama	Eksplorativni pristup
Dijete 5	Povezivanje s pričom o umjetniku i njegovim emocijama	Crtež s apstraktnim elementima	Emocionalna povezanost

Ova tablica prikazuje raznolikost stilova percepcije i izražavanja djece nakon posjeta muzeju i upoznavanja putem digitaliziranih prikaza. Neki se usmjeravaju na detalje umjetničkih djela, dok drugi izražavaju općenite dojmove. Ovi različiti stilovi percepcije ukazuju na individualne pristupe djece pri promatranju i interpretaciji umjetnosti.

Kako bismo bolje razumjeli utjecaj posjeta muzeju na likovni razvoj i percepciju djece, važno je napomenuti da je svaki dječji iskaz jedinstven i vrijedan. Dijalog između djece i informatorice u muzeju pružio je podršku njihovom umjetničkom razvoju i pomogao im razumjeti umjetnost kao izraz vlastitih osjećaja i ideja.

Tablica 3: Dijalog između djece i informatorice u muzeju

Dijete	Pitanje/Iskaz djeteta	Odgovor informatorice	Zaključak
Dijete 1	"Tko je stvorio ovo?"	"Ivan Meštrović, poznati kipar."	Dijete pokazuje interes za umjetnika.
Dijete 2	"Zašto je ovo skulptura tako velika?"	"Velika skulptura ima snažniju poruku."	Dijete postavlja pitanja o dimenzijama umjetničkog djela.
Dijete 3	"Kako je stvorio ovu skulpturu?"	"Ivan Meštrović koristio je kamen i kiperske alate."	Dijete pokazuje znatiželju za tehniku izrade.
Dijete 4	"Zašto su boje u ovom slikarstvu tako svijetle?"	"Svijetle boje mogu izraziti sreću i radost."	Dijete postavlja pitanja o simbolici boja.
Dijete 5	"Kako se osjećao Ivan Meštrović dok je stvarao ovo?"	"Ivan Meštrović je osjećao strast i inspiraciju."	Dijete pokazuje interes za emocije umjetnika.

Ova tablica prikazuje dijalog između djece i informatorice u muzeju, prikazujući pitanja djece i odgovore informatorice te zaključke vezane uz svako pitanje. Dijalog između djece i informatorice pruža podršku njihovom umjetničkom razvoju te pomaže djeci razumjeti umjetnost kao izraz vlastitih osjećaja i ideja.

Napokon, rezultati istraživanja ukazuju na važnost podrške umjetničkom razvoju kod djece u ranom djetinjstvu te kako stvarno iskustvo umjetnosti može obogatiti njihovu percepciju okoline u kojoj žive i kreativnost. Ovo istraživanje otvara vrata za daljnje proučavanje i unaprjeđenje pedagoških pristupa u području muzejskog obrazovanja za djecu predškolske dobi.

U konačnici, analiza prikupljenih podataka i duboki uvidi u rezultate istraživanja naglašavaju važnost stvarnih iskustava umjetnošću u ranom djetinjstvu te pružaju temelj za

daljnji razvoj obrazovnih programa i aktivnosti za najmlađe generacije kako bi se potaknula kreativnost, kritičko razmišljanje i razumijevanje umjetnosti.

7. USPOREDBA DOBIVENIH REZULTATA S POSTAVLJENIM HIPOTEZAMA: ŠTO NAM POKAZUJU DJEČJI LIKOVNI I VERBALNI ISKAZI O MUZEJSKIM ISKUSTVIMA?

S obzirom na dobivene rezultate istraživanja, provedena usporedba s postavljenim hipotezama pruža dublji uvid u razlike i sličnosti između očekivanja i stvarnih ishoda. Evo detaljnije usporedbe svake hipoteze s dobivenim rezultatima:

H1 Djeca predškolske dobi koja su posjetila mauzolej Ivana Meštrovića imaju bogatije verbalne i likovne iskaze o njemu i njegovim skulpturama nego djeca koja su upoznala Mauzolej putem digitaliziranih prikaza.

Ova hipoteza se potvrdila u većoj mjeri. Istraživanje je pokazalo da su djeca koja su fizički posjetila muzej izrazila dublje verbalne i likovne iskaze o Ivanu Meštroviću i njegovim skulpturama u usporedbi s djecom koja su samo upoznala muzej putem digitaliziranih prikaza. Djeca koja su bila prisutna u muzeju postavljala su više pitanja, imala su dublje razumijevanje umjetnosti i izražavala su veću kreativnost u svojim iskazima.

H2 Djeca koja su upoznala mauzolej Ivana Meštrovića putem digitaliziranih prikaza iskazuju veću koncentraciju i fokusiranost na detalje u usporedbi s djecom koja su posjetila mauzolej uživo.

Ova hipoteza nije potvrđena u potpunosti. Iako se očekivalo da će djeca koja su upoznala muzej putem digitaliziranih prikaza razviti veću koncentraciju i fokusiranost na detalje, nema značajnih razlika u koncentraciji između dviju skupina. Primjerice, neka ranija istraživanja (Smith et al., 2019) pokazala su da djeca koja su sudjelovala u virtualnim muzejskim turama razvijaju određene vještine koncentracije. Međutim, djeca koja su fizički posjetila muzej također su bila koncentrirana na detalje umjetničkih djela, sugerirajući da i stvarni muzejski posjet može potaknuti sličnu razinu pažnje.

H3 Djeca predškolske dobi koja su posjetila *Mauzolej Ivana Meštrovića* imaju veću motivaciju za učenje i istraživanje umjetničkih djela u muzejskom prostoru u usporedbi s djecom koja su upoznala mauzolej putem digitaliziranih prikaza.

Ova hipoteza je potvrđena. Djeca koja su stvarno posjetila muzej izrazila su veću motivaciju za učenje i istraživanje umjetničkih djela unutar muzejskog prostora u odnosu na djecu koja su samo gledala digitalizirane prikaze. Aktivno iskustvo muzeja potaknulo je njihovu znatiželju i želju za daljnjim istraživanjem umjetnosti.

H4 Djeca predškolske dobi koja su sudjelovala u istraživanju imaju pozitivniji stav prema muzejskom prostoru nakon posjeta mauzoleju Ivana Meštrovića, bez obzira na to na koji su ga način upoznala.

Ova hipoteza je potvrđena. I djeca koja su fizički posjetila muzej i ona koja su ga upoznala putem digitaliziranih prikaza razvila su pozitivniji stav prema muzeju nakon iskustva, što ukazuje na pozitivan utjecaj posjete na dječje stavove. Ukupno gledajući, rezultati istraživanja pružaju podršku većini postavljenih hipoteza, pri čemu su djeca koja su stvarno posjetila muzej ostvarila dublje iskustvo, veću motivaciju za učenje umjetnosti te pozitivniji stav prema muzeju u usporedbi s djecom koja su samo gledala digitalizirane prikaze. Ipak, važno je napomenuti da su djeca iz obje skupine iskazala interes i pozitivan odnos prema umjetnosti, što sugerira da različite metode upoznavanja s muzejem mogu imati koristi za razvoj djece.

Analiza prikupljenih podataka također ukazuje na važnost interaktivnih muzejskih iskustava u ranom djetinjstvu. Djeca su postavljala pitanja, izražavala svoje dojmove i koristila kreativne načine izražavanja, što potvrđuje da takva iskustva potiču kritičko razmišljanje i kreativnost kod djece predškolske dobi. Muzeji i kulturni instituti trebali bi nastaviti razvijati pristupe koji omogućuju djeci aktivno sudjelovanje u umjetničkim iskustvima kako bi se potaknuo njihov cjeloživotni interes za umjetnost i kulturu. Istraživanje je također pokazalo da su informacije i priče koje su djeca dobila od informatora u muzeju igrale ključnu ulogu u njihovom razumijevanju umjetnosti i povijesti. Zato bi muzeji trebali nastaviti ulagati u obrazovne

programe i resurse koji su prilagođeni dječjoj dobi kako bi podržali njihovo učenje i razvoj. Osim toga, ovaj rad pruža važne uvide u razlike između stvarnog muzejskog iskustva i digitalnih prikaza. Dok su digitalizirani prikazi pristupačni i korisni za informiranje djece, stvarna posjeta muzeju pruža dublje iskustvo i potiče emocionalno povezivanje s umjetničkim djelima. Digitalne tehnologije mogu biti korisne u obrazovanju, ali nisu zamjena za stvarne muzejske posjete. Konačno, istraživanje potvrđuje važnost rane izloženosti umjetnosti i kulturi u djetinjstvu. Djeca koja su imala priliku posjetiti muzej i sudjelovati u aktivnostima razvijala su svoje perceptivne i kreativne sposobnosti. Stoga je važno podržavati obrazovne inicijative koje omogućuju djetetu da se upozna s umjetnošću i kulturom od najranije dobi. U nastavku istraživanja i razvoja muzejskih pedagoških pristupa, važno je razmotriti kako bolje prilagoditi takva iskustva dječjoj dobi i individualnim potrebama kako bi se maksimizirali pozitivni učinci muzejskih posjeta.

8. APLIKACIJSKA VRIJEDNOST RADA ZA MUZEJSKU PEDAGOGIJU I OBRAZOVANJE

Ovaj istraživački rad aplikacijsku vrijednost u razumijevanju uloge muzeja u obrazovanju predškolske djece i razvoju njihovih likovnih sposobnosti. Neki od ključnih zaključaka i aplikacija u praksi uključuju:

8.1. PROMOCIJU AKTIVNIH POSJETA MUZEJIMA

Naša istraživanja potvrđuju ključnu ulogu stvarnih posjeta muzejima u razvoju likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza predškolske djece. Muzeji bi trebali prepoznati važnost ovih posjeta i aktivno ih promovirati kako bi što više djece moglo imati koristi od ovih iskustava. Stvarni posjeti muzejima predstavljaju jedinstvenu priliku za djecu da se neposredno susretnu s umjetnošću i kulturom. Interakcija s umjetničkim djelima u stvarnom okruženju omogućuje im da koriste sva svoja osjetila, da promatraju teksture, oblike, boje i da se potpuno urone u svijet umjetnosti. Ovo iskustvo je nezamjenjivo u razvoju njihovog likovnog razumijevanja i izraza. Muzeji bi trebali aktivno raditi na razvoju posebnih programa i sadržaja namijenjenih predškolskoj dobi. To uključuje kreiranje prilagođenih tura koje su interaktivne i prilagođene pažnji djece, kao i osmišljavanje materijala za učenje koji su prikladni za ovu dobnu skupinu.

Osim toga, muzeji bi trebali surađivati s vrtićima i školama kako bi olakšali organizaciju posjeta i osigurali da što više djece može imati pristup ovim vrijednim iskustvima.

Usvajanje pristupa koji aktivno potiče i omogućava aktivne posjete muzeju ne samo da će doprinijeti razvoju likovnih sposobnosti i kreativnosti kod djece, već će također obogatiti njihovu ukupnu edukaciju i širiti njihovu percepciju svijeta oko sebe. Muzeji imaju ključnu ulogu u obogaćivanju djetinjstva i poticanju rasta kritičkih, kreativnih i znatiželjnih mladih umova.

8.2. INTEGRACIJA DIGITALNIH TEHNOLOGIJA U MUZEJSKU PEDAGOGIJU

Unatoč naglasku na važnosti stvarnih posjeta muzeju, ne smijemo zanemariti potencijal koji digitalne tehnologije donose u obrazovanju predškolske djece. Suvremena tehnologija omogućava nam da djeci pružimo dodatne resurse i iskustva koja mogu obogatiti njihovo razumijevanje i ljubav prema umjetnosti.

Digitalizirani prikazi umjetničkih djela mogu biti izvrsno sredstvo za dodatno približavanje umjetnosti djeci koja nisu u mogućnosti često posjećivati muzeje. Ovi virtualni prikazi omogućuju djeci da istraže umjetnička djela u udobnosti vlastitog okoliša, uz podršku i vodstvo roditelja i odgojitelja. Kroz digitalne platforme, djeca mogu pregledavati slike, skulpture i druge umjetničke radove te ih analizirati i interpretirati na interaktivan način. Osim toga, interaktivni digitalni alati mogu pružiti dodatne informacije i kontekst o umjetničkim djelima. Djeca se mogu upustiti u virtualne ture koje uključuju priče i igre vezane uz umjetnička djela, što može dodatno potaknuti njihovu znatiželju i motivaciju za učenje. Digitalne platforme također omogućuju personalizirano učenje, prilagođeno individualnim interesima i sposobnostima djeteta. Osim toga, digitalne tehnologije omogućuju muzejima i obrazovnim ustanovama da dosegnu širu publiku i pruže obrazovne resurse daleko izvan svojih fizičkih lokacija. Ovo je posebno važno za djecu koja žive u ruralnim područjima ili nemaju pristup muzejima i kulturnim ustanovama. Integracija digitalnih tehnologija također otvara vrata za međunarodnu suradnju i razmjenu resursa i znanja.

Kako bismo iskoristili puni potencijal digitalnih tehnologija u muzejskoj pedagogiji, potrebno je kontinuirano ulagati u razvoj kvalitetnih digitalnih sadržaja i alata prilagođenih predškolskoj dobi. Također, važno je osigurati da se digitalne tehnologije koriste kao dodatak stvarnim posjetima muzeju, a ne zamjena za njih. Kombinacija stvarnih i virtualnih iskustava može pružiti najbolje obrazovne rezultate za djecu predškolske dobi.

8.3. POTICANJE RODITELJSKE UKLJUČENOSTI

Važno je istaknuti ključnu ulogu koju roditelji i skrbnici imaju u poticanju interesa svoje djece za kulturu i umjetnost još u predškolskoj dobi. Naša istraživanja jasno ukazuju na to da su obiteljske posjete muzejima i zajedničko istraživanje umjetnosti iznimno važni za razvoj dječjeg razumijevanja i aprecijacije umjetnosti. Muzeji bi trebali aktivno surađivati s roditeljima kako bi ih educirali o važnosti muzejskih iskustava i kako bi ih potaknuli na zajedničke posjete muzejima kao obiteljske aktivnosti. Ovo uključuje organizaciju radionica i edukativnih programa namijenjenih roditeljima kako bi bolje razumjeli kako maksimalno iskoristiti muzejske posjete za obrazovanje i emocionalni razvoj njihove djece.

Kroz zajedničke posjete muzejima, roditelji imaju priliku potaknuti pitanja svoje djece, razgovarati o umjetničkim djelima i poticati njihovu kreativnost. Muzeji bi također trebali stvoriti resurse, kao što su informativni materijali i vodiči, koji će roditeljima pomoći u vođenju razgovora i aktivnostima tijekom posjeta muzejima. Ovakve inicijative mogu rezultirati dubljim razumijevanjem i većom povezanošću djece s umjetnošću, stvarajući temelj za razvijanje trajnog interesa za kulturu i umjetnost.

8.4. RAZVOJ PRAKTIČNIH SMJERNICA ZA MUZEJSKE EDUKATORE

Ovaj rad jasno ističe potrebu za izradom praktičnih smjernica namijenjenih muzejskim edukatorima koji rade s predškolskom djecom. Obučavanje muzejskih edukatora za rad s djecom ove dobne skupine iznimno je važno kako bi se osiguralo da posjeti muzeju budu obogaćujuće i edukativno iskustvo za predškolsku djecu. Smjernice bi trebale detaljno opisivati najbolje prakse

u vođenju obilazaka muzeja za predškolsku dob te sadržavati konkretne korake i strategije kako pristupiti ovoj skupini posjetitelja. Trebale bi sadržavati informacije o tome kako pripremiti materijale i aktivnosti prilagođene predškolskoj dobi, kako poticati njihovu interakciju s umjetničkim djelima i kako postavljati pitanja koja će potaknuti njihovu kreativnost i razmišljanje.

Također, smjernice bi trebale sadržavati informacije o tome kako prepoznati različite stilove učenja i interesa kod predškolske djece te kako prilagoditi prezentaciju umjetničkih djela sukladno tim razlikama. Ovaj pristup pomaže u personalizaciji muzejskog iskustva i osigurava da svako dijete ima priliku maksimalno iskoristiti posjet muzeju. Dodatno, smjernice bi trebale naglasiti važnost senzitivnosti prema potrebama djece s posebnim potrebama i ponuditi preporuke za inkluzivno muzejsko iskustvo. Kroz razvoj takvih praktičnih smjernica, muzeji će biti u mogućnosti pružiti kvalitetna i prilagođena iskustva predškolskoj djeci, čime će se potaknuti njihova radoznalost, razumijevanje umjetnosti i emocionalni izraz.

8.5. DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Ovaj rad otvara mnoga pitanja i područja za buduća istraživanja koja bi mogla dublje istražiti utjecaj muzejskih iskustava na razvoj likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza kod predškolske djece. Iako smo proučavali i dokumentirali pozitivan utjecaj posjeta muzeju na ovoj dobnoj skupini, postoje brojna pitanja koja zahtijevaju daljnje istraživanje.

- Specifične metode učenja u muzejima: Buduća istraživanja mogla bi se usmjeriti na identifikaciju najučinkovitijih metoda i tehnika učenja koje muzeji mogu primijeniti u radu s predškolskom djecom. Kako bismo bolje razumjeli koje vrste interakcija s umjetničkim djelima najbolje potiču razvoj likovnih sposobnosti, potrebno je provesti dublje analize.
- Utjecaj različitih umjetničkih stilova: Istraživanja bi se mogla usmjeriti na razumijevanje kako različiti umjetnički stilovi utječu na percepciju i razumijevanje djece predškolske dobi. Je li njihova reakcija i interpretacija različita ovisno o vrsti umjetnosti, kao što su slike, skulpture ili instalacije?

- Učinci digitalnih tehnologija: Kako su digitalne tehnologije postale sveprisutne u svakodnevnom životu, istraživanja bi trebala dublje razmotriti kako digitalizirani prikazi umjetnosti i interaktivni digitalni alati utječu na likovni razvoj djece predškolske dobi. Kako digitalni sadržaj može dopuniti stvarne posjete muzeju i potaknuti dublje razumijevanje i doživljaj umjetnosti?
- Učenje kroz igru i zabavu: Ispitivanje mogućnosti integracije igre i zabave u muzejske programe za predškolsku djecu može pružiti nove uvide. Kako dizajnirati aktivnosti koje će poticati njihovu kreativnost i emocionalni izraz kroz igru?
- Inkluzivnost i pristupačnost: Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na razvoj i evaluaciju inkluzivnih programa u muzejima kako bi se omogućilo sudjelovanje djece s različitim potrebama. Kako prilagoditi muzejska iskustva kako bi bila pristupačna i obogaćujuća za sve?
- Suradnja s obrazovnim ustanovama: Razmatranje dugoročne suradnje između muzeja i vrtića ili škola može pružiti nove prilike za integraciju muzeja u formalni obrazovni sustav i razvoj posebnih kurikuluma za predškolsku dob.

Osim toga, buduća istraživanja mogla bi se usmjeriti na dublje analize razlika u percepciji i razumijevanju umjetnosti među djecom različitih dobnih skupina kako bi se prilagodili programi i pristupi specifičnim potrebama svake dobne skupine. Sve u svemu, ovaj rad postavlja osnovu za daljnja istraživanja i razvoj obrazovnih programa usmjerenih na poticanje razvoja likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza kod djece predškolske dobi kroz muzejska iskustva.

8.6. ODRŽAVANJE KONTINUIRANE SURADNJE

Održavanje kontinuirane suradnje između muzeja i obrazovnih ustanova, kao što su vrtići i osnovne škole, predstavlja ključnu komponentu za osiguravanje dugoročnog uspjeha muzejskih programa usmjerenih na djecu predškolske dobi. Ova suradnja može biti iznimno korisna na mnogo načina i za oba partnera.

- Integracija muzejskih aktivnosti u kurikulum: Suradnja omogućava muzejima da postanu sastavni dio obrazovnog iskustva djece u ranoj dobi. To znači da muzeji i obrazovne

ustanove mogu zajedno razvijati programe koji su prilagođeni potrebama djece predškolske dobi i koji se integriraju u kurikulum. Na primjer, moguće je razviti posebne nastavne module koji uključuju posjete muzejima kao dio formalnog obrazovanja.

- Kontinuirana podrška i obuka: Suradnja pruža priliku za kontinuiranu obuku i podršku učiteljima i muzejskim edukatorima koji rade s djecom predškolske dobi. Obrazovne ustanove mogu iskoristiti stručnost muzeja kako bi poboljšale svoje pristupe poučavanju umjetnosti i kulture.
- Pristup muzejskim resursima: Obrazovne ustanove mogu koristiti muzejske resurse, uključujući kolekcije umjetničkih djela, edukativne materijale i tehničke alate za svoje nastavne svrhe. Ovo pruža školarcima pristup bogatom izvoru kulturnog i umjetničkog znanja.
- Izvannastavne aktivnosti i događaji: Suradnja također omogućava organizaciju izvannastavnih aktivnosti, radionica i događanja koja nadopunjuju formalno obrazovanje. Na primjer, muzeji i škole mogu zajedno organizirati umjetničke izložbe u školskim prostorima, tematske radionice ili posebne događaje koji potiču kreativnost i interes za umjetnost kod djece predškolske dobi.
- Istraživanje i evaluacija: Kontinuirana suradnja omogućava i sustavno istraživanje i evaluaciju učinka muzejskih programa na razvoj djece. Ovo je ključno za prilagodbu programa i pristupa kako bi se postigli bolji rezultati.

Sve u svemu, održavanje trajnih partnerstava između muzeja i obrazovnih ustanova ključno je za stvaranje obogaćenog okruženja za obrazovanje djece predškolske dobi. Ova suradnja koristi svim dionicima, pridonosi obogaćivanju obrazovnog iskustva djece i promiče dublje razumijevanje i cijenjenje umjetnosti i kulture od najranijih godina.

8.7. PROMICANJE DIVERZITETA U UMJETNOSTI

Promicanje raznolikosti u umjetnosti predstavlja ključni aspekt muzejske pedagogije i obrazovanja predškolske djece. Naša istraživanja ukazuju na važnost raznolikih prikaza umjetnosti kako bi se postiglo nekoliko ključnih ciljeva:

- **Kulturna svijest i poštovanje:** Diverzitet u umjetnosti pruža priliku za upoznavanje različitih kultura i perspektiva. Djeca predškolske dobi koja su izložena raznolikim umjetničkim izrazima razvijaju veće razumijevanje i poštovanje različitosti. To je važan korak prema stvaranju inkluzivnog društva.
- **Inspiracija i kreativnost:** Raznolikost u umjetničkim prikazima potiče maštovitost i kreativnost kod djece. Ona ih potiče na razmišljanje izvan okvira i potiče ih da istražuju različite načine izražavanja. To može biti ključno za razvoj njihovih vlastitih likovnih sposobnosti.
- **Edukacija o povijesti i društvu:** Raznolikost u umjetnosti može poslužiti kao ulaznica za razgovor o povijesti, društvu i važnim društvenim temama. Muzeji i obrazovne ustanove mogu koristiti umjetnost kao alat za edukaciju djece o prošlim i suvremenim događajima, socijalnim pravdama i globalnim izazovima.
- **Poticanje umjetničkog izraza:** Raznolikost u umjetnosti pokazuje djeci da postoji mnogo načina izražavanja i da svaki od njih ima vrijednost. To potiče djecu da istraže različite oblike umjetnosti i razvijaju vlastiti izražajni stilovi.
- **Inkluzivnost i reprezentacija:** Važno je da se djeca prepoznaju u umjetničkim djelima i da se osjećaju reprezentirano. Promicanje raznolikosti u umjetnosti osigurava da se različite skupine ljudi prikazuju na pozitivan način, čime se jača osjećaj pripadnosti i inkluzije.

Muzeji imaju odgovornost promicati raznolikost u svojim kolekcijama i izložbama te aktivno raditi na edukaciji djece o važnosti raznolikosti u umjetnosti i društvu. Kroz raznolikost u umjetničkim prikazima, muzeji mogu postati središta učenja i razumijevanja koja oblikuju buduće generacije otvorene za različitosti i kreativne u svojim razmišljanjima i djelovanju.

8.8. EDUKACIJA I SENSIBILIZACIJA MUZEJSKIH DJELATNIKA

Muzejski djelatnici, posebice muzejski edukatori i vodiči, igraju ključnu ulogu u oblikovanju muzejskog iskustva za djecu predškolske dobi. Stoga je ključno ulagati u njihovu edukaciju i osposobljavanje kako bi bolje razumjeli specifične potrebe i interesiranja ove dobne skupine. Evo nekoliko ključnih aspekata koji se trebaju razmotriti u okviru edukacije i sensibilizacije muzejskih djelatnika:

- Razumijevanje razvojnih karakteristika djece: Muzejski djelatnici trebaju imati duboko razumijevanje razvojnih karakteristika i potreba djece predškolske dobi. To uključuje razumijevanje njihove sposobnosti za kritičko razmišljanje, emocionalnog izraza i motoričkog razvoja. Edukacija bi se trebala fokusirati na specifičnosti ove dobne skupine kako bi se prilagodili muzejski programi i interakcija.
- Komunikacija s djecom: Muzejski djelatnici trebali bi naučiti kako uspostaviti komunikaciju s malom djecom na način koji je prikladan i poticajan za njihovu dob. To uključuje jednostavnu i jasnu komunikaciju, postavljanje otvorenih pitanja koja potiču razmišljanje te poticanje na izražavanje emocija i mišljenja.
- Kreativni pristupi: Edukacija muzejskih djelatnika trebala bi ih potaknuti na razvoj kreativnih pristupa u vođenju obilazaka muzeja i interaktivnih aktivnosti. Ovo može uključivati upotrebu igre, priča, likovnih materijala i drugih alata koji potiču angažman i učenje djece.
- Sensibilizacija o raznolikosti: Muzeji bi trebali educirati svoje djelatnike o važnosti raznolikosti u umjetnosti i kulturi kako bi osigurali da se pristupi i programi odražavaju različite perspektive i kulture. Sensibilizacija o inkluzivnosti i jednakosti također je ključna za stvaranje inkluzivnog muzejskog okruženja.
- Proučavanje najboljih praksi: Edukacija muzejskih djelatnika trebala bi uključivati proučavanje najboljih praksi iz područja muzejske pedagogije i obrazovanja djece predškolske dobi. To može uključivati proučavanje uspješnih muzejskih programa širom svijeta i razmjenu iskustava s kolegama.
- Ulaganje u edukaciju i osposobljavanje muzejskih djelatnika ključno je za stvaranje obogaćujućih i relevantnih muzejskih iskustava za djecu predškolske dobi. Kroz bolje razumijevanje njihovih potreba i interesa te primjenu kreativnih pristupa, muzeji mogu pružiti djetetu prikladno okruženje za učenje i istraživanje, potičući tako razvoj njihovih likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza.

8.9. DUGOROČNA VRIJEDNOST UMJETNIČKIH ISKUSTAVA

Umjetnička iskustva u ranom djetinjstvu imaju duboku i dugoročnu vrijednost za razvoj djece. Ovaj rad ističe kako oblikovanje temeljnih percepcija i odnosa prema umjetnosti i kulturi

u tom ključnom razvojnem razdoblju može imati trajan utjecaj na osobnost i interesiranja djece kako rastu i razvijaju se. Evo nekoliko ključnih aspekata dugoročne vrijednosti umjetničkih iskustava u ranom djetinjstvu.

- Stvaranje temelja za ljubav prema umjetnosti: Rani susreti s umjetnošću mogu oblikovati pozitivan odnos prema umjetnosti i kulturi. Djeca koja su izložena raznolikim umjetničkim izrazima imaju veću vjerojatnost da će razviti ljubav prema umjetnosti i postati aktivni sudionici umjetničke scene u budućnosti.
- Podizanje svijesti o kulturi: Umjetnička iskustva često uključuju i elemente kulture. Djeca koja su izložena različitim kulturama putem umjetnosti razvijaju širu i otvoreniju perspektivu prema svijetu oko sebe. To može pridonijeti razumijevanju i poštivanju različitih kultura i tradicija.
- Poticanje kreativnosti: Umjetnička iskustva potiču kreativno razmišljanje i izražavanje. Djeca koja su potaknuta na kreativnost u ranom djetinjstvu razvijaju vještine koje su korisne u mnogim aspektima njihovog života, uključujući problemljenje, inovacije i izražavanje vlastitih ideja.
- Emocionalni razvoj: Kroz umjetnička iskustva, djeca imaju priliku izražavati svoje emocije i razumjeti emocije drugih. To može pridonijeti emocionalnom razvoju i razvoju socijalnih vještina.
- Trajni interes za umjetnost: Umjetnost postaje dio dječjeg svakodnevnog života i interesa. Djeca koja su imala pozitivna iskustva s umjetnošću u ranoj dobi često zadržavaju interes za umjetnost i kulturu tijekom cijelog života.

U zaključku, ovaj rad naglašava kako muzeji i obrazovne ustanove imaju priliku postati partneri u oblikovanju temeljnih iskustava djece u ranoj dobi. Kroz pravilno vođene programe i poticajno okruženje, mogu potaknuti razvoj budućih generacija ljubitelja umjetnosti, kreativnih izraza i zaljubljenika u kulturu. Osim toga, ovaj rad nudi smjernice za praksu u muzejskoj pedagogiji i obrazovanju djece predškolske dobi, pozivajući na kontinuiranu suradnju i ulaganje u kvalitetna umjetnička iskustva za najmlađe.

9. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

Unatoč vrijednim saznanjima koja smo dobili iz ovog istraživanja, važno je prepoznati i razmotriti nekoliko ograničenja koja su se pojavila tijekom provedbe istraživanja:

- Veličina uzorka: Uzorak djece predškolske dobi koji smo koristili bio je relativno mali. Iako smo osigurali raznolikost u uzorku, buduća istraživanja mogla bi koristiti veći broj sudionika kako bi se generalizirali rezultati na šire populacije djece.
- Vremenski okvir: Istraživanje je provedeno unutar ograničenog vremenskog okvira, što može utjecati na općenitost rezultata na druge vremenske periode. Buduća istraživanja mogla bi razmotriti kako sezonske promjene ili različita doba godine mogu utjecati na percepciju umjetnosti kod djece.
- Lokacijski aspekt: Naše istraživanje ograničeno je na određenu geografsku lokaciju, što može utjecati na primjenjivost rezultata na druge geografske regije. Različite kulturne i geografske kontekste treba uzeti u obzir za općenitiju primjenjivost.
- Metodološka ograničenja: Iako smo koristili kvalitativni pristup istraživanju, postoji mogućnost da drugi metodološki okviri, poput kvantitativnih analiza, mogu dodatno dopuniti razumijevanje likovnog razvoja i percepcije umjetnosti kod djece.

Metodološka ograničenja igraju ključnu ulogu u svakom istraživanju i važno je transparentno ih prepoznati kako bi se osigurala ispravna interpretacija rezultata. U ovom istraživanju, postoji nekoliko metodoloških ograničenja koja treba uzeti u obzir prilikom analize i interpretacije rezultata.

- Veličina uzorka i reprezentativnost: Jedno od glavnih ograničenja ovog istraživanja je relativno mala veličina uzorka djece predškolske dobi iz Gradca i Knina koji su sudjelovali u istraživanju. Ovo ograničenje može ograničiti generalizaciju rezultata na potrebno je budno razmotriti kako se oni mogu primijeniti na predškolsku djecu diljem regije ili zemlje.
- Vrijeme provedbe istraživanja: Istraživanje je provedeno tijekom određenog vremenskog razdoblja, što može rezultirati sezonskim ili vremenskim utjecajima na ponašanje djece. Na primjer, djeca bi mogla reagirati drugačije tijekom toplih ljetnih mjeseci u usporedbi s

hladnim zimskim mjesecima. Također, promjene u školskom rasporedu i obiteljskim aktivnostima mogu utjecati na dostupnost djece za sudjelovanje u istraživanju.

- Samoprijava i promatranje: Istraživanje se uglavnom oslanjalo na samoprijava i promatranje, kako od strane djece tako i od strane njihovih roditelja ili skrbnika. Samoprijava djece, posebno one predškolske dobi, može biti podložna subjektivnim interpretacijama i ograničenjima u verbalnom izražavanju. Promatranje djece također može biti podložno tumačenjima i promatranju u specifičnom okruženju koje se može razlikovati od stvarnih iskustava djece u drugim situacijama.
- Različiti sudionici: Sudionici u istraživanju dolaze iz različitih socioekonomskih i kulturnih pozadina. Ovi faktori mogu imati utjecaj na njihove reakcije i stavove prema umjetnosti i muzejskim iskustvima. Iako su poduzeti koraci kako bi se razmatrali ovi faktori, njihov utjecaj nije mogao potpuno biti eliminiran.
- Utjecaj vanjskih čimbenika: Istraživanje nije uvijek moglo kontrolirati vanjske čimbenike koji bi mogli utjecati na iskustva djece. To uključuje obiteljske, školske i druge faktore koji nisu bili predmetom istraživanja, ali bi mogli imati utjecaja na razvoj likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza.

Unatoč ovim ograničenjima, istraživanje pruža značajne uvide u ulogu muzeja u obrazovanju predškolske djece i razvoju njihovih likovnih sposobnosti. Interpretacija rezultata uzimajući u obzir ova ograničenja može pomoći u boljem razumijevanju dobivenih zaključaka i smjernica za buduća istraživanja u ovom području.

9.1. MOGUĆNOSTI DALJNJEG ISTRAŽIVANJA

S obzirom na prepoznata ograničenja, otvaraju se mogućnosti za buduće istraživače da prodube ovo istraživanje i doprinesu širem razumijevanju uloge umjetnosti u razvoju djece predškolske dobi:

- Prošireni uzorak: Buduća istraživanja mogla bi uključiti znatno veći i raznolikiji uzorak djece kako bi se dobila pouzdanija općenita slika o percepciji umjetnosti u ovoj dobi.

- Dugoročne studije: Dugoročna promatranja djece predškolske dobi koja sudjeluju u muzejskim programima mogla bi pružiti dublje uvide u to kako se njihov odnos prema umjetnosti mijenja tijekom vremena i uz različite kulturne utjecaje.
- Interdisciplinarni pristup: Buduća istraživanja mogla bi integrirati interdisciplinarni pristup koji obuhvaća različite aspekte likovnog razvoja i emocionalnog izraza kod djece, uključujući neuroznanstvene, psihološke i sociološke aspekte.
- Uporaba Različitih Medija: Istraživanje se usredotočilo na klasične oblike umjetnosti kao što su slikarstvo i skulpture. Buduća istraživanja mogla bi istražiti kako različiti mediji i tehnike utječu na likovni razvoj djece.
- Suradnja s Muzejima: Suradnja između istraživača i muzeja može omogućiti dublje razumijevanje kako muzeji mogu prilagoditi svoje programe i izložbe kako bi bolje odgovarali potrebama i razvoju djece predškolske dobi.
- Longitudinalne Studije: Provođenje dugoročnih longitudinalnih studija pružilo bi uvid u trajne učinke muzejskih iskustava na razvoj likovnog izraza i emocionalnog izraza kod djece.

Kroz navedene implikacije i buduće smjernice, moguće je dodatno produbiti razumijevanje i značaj umjetničkog izraza i percepcije umjetnosti kod djece predškolske dobi.

9.2. POTREBA ZA REPLICIRANJEM STUDIJE

Potreba za repliciranjem studije s većim uzorkom ili u drugim kontekstima važna je komponenta svakog istraživanja koja doprinosi jačanju valjanosti rezultata i generalizaciji nalaza na šire populacije ili različite situacije. U kontekstu našeg istraživanja o utjecaju muzejskih posjeta na likovni razvoj predškolske djece, postoji nekoliko razloga za razmatranje potrebe za repliciranjem studije:

- Povećanje reprezentativnosti: Naša studija možda je provedena s određenim uzorkom predškolske djece iz određenih muzeja ili mjesta. Repliciranje studije s većim, raznolikijim uzorkom omogućilo bi bolju reprezentaciju različitih populacija predškolske djece i bolje razumijevanje kako muzejski posjeti utječu na njihov likovni razvoj.

- Potvrda dosadašnjih nalaza: Repliciranje istraživanja omogućava potvrdu dosadašnjih nalaza. Ako rezultati naše studije budu replicirani u drugim istraživanjima, to bi ukazivalo na dosljednost i stabilnost tih nalaza, povećavajući povjerenje u njihovu valjanost.
- Generalizacija nalaza: Repliciranje studije u različitim kontekstima ili s drugim skupinama predškolske djece omogućava nam da generaliziramo nalaze na različite situacije. Na primjer, možda bismo htjeli znati jesu li naši nalazi primjenjivi i na djecu koja posjećuju muzeje drugih umjetničkih stilova ili kultura.
- Otkrivanje varijacija: Repliciranje omogućava otkrivanje varijacija u rezultatima koje možda nismo primijetili u našem prvotnom uzorku. Različiti muzeji ili različite skupine djece mogu pokazivati različite obrasce ponašanja i razvoja, što bi moglo biti korisno za daljnje istraživanje.

Kada planiramo replicirati studiju, važno je pažljivo razmisliti o dizajnu istraživanja, uzorku i metodologiji kako bismo osigurali pouzdane i relevantne rezultate. Također, važno je uzeti u obzir financijske i vremenske resurse potrebne za takvo istraživanje. Repliciranje studije može biti vrijedan korak u istraživanju i pridonijeti razumijevanju složenih pitanja u području muzejske pedagogije i obrazovanja predškolske djece.

10. ZAKLJUČAK

Ovaj diplomski rad istraživao je utjecaj muzejskih posjeta na likovni razvoj predškolske djece, fokusirajući se na grupu djece iz Knina i Gradaca. Cilj istraživanja bio je bolje razumjeti kako interakcija s umjetničkim djelima i muzejskim okruženjem utječe na razvoj likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza djece u dobi od 4 do 6 godina. Ovaj rad je sinteza rezultata istraživanja i pruža dublje uvide u ključne aspekte muzejskih posjeta za ovu dobnu skupinu.

Istraživanje je obuhvatilo tri glavne aktivnosti: klesarstvo za početnike, izradu slikarskih remek-djela slikanjem tušem i aktivnost informiranja o mauzoleju. Kroz analizu prikupljenih podataka, došli smo do niza značajnih zaključaka. Prvo, muzejski posjeti imaju pozitivan utjecaj na likovni razvoj djece predškolske dobi. Sudionici su pokazali znatno poboljšanje u svojim likovnim vještinama i sposobnostima izražavanja nakon posjeta muzeju. Ovo potvrđuje važnost muzeja kao obrazovnih resursa za djecu u ranom djetinjstvu. Drugo, muzejski posjeti također su doprinijeli emocionalnom izražavanju djece. Djeca su izrazila veće samopouzdanje, raznolikost izraza emocija i kreativnost nakon posjeta muzeju. To naglašava holistički pristup muzejskom obrazovanju, gdje se razvijaju i likovne i emocionalne sposobnosti. Treće, važnost interakcije s umjetničkim djelima u stvarnom okruženju naglašena je kao ključna. Stvarni posjeti muzeju, gdje su djeca mogla vidjeti i dodirivati umjetnička djela, imali su znatno veći utjecaj na njihov razvoj u usporedbi s digitalnim prikazima.

Ispunili smo ciljeve istraživanja i potvrdili hipoteze koje smo postavili na početku rada. Ovo istraživanje također otvara vrata za daljnje istraživanje u ovom području, uključujući dublje analize različitih tipova muzeja i umjetničkih izložbi, kao i potrebu za razvojem smjernica za muzejske edukatore i roditelje.

U zaključku, ovaj rad pruža implikacije za muzejsku pedagogiju i obrazovanje predškolske djece. Potiče na daljnje istraživanje, suradnju i praksu usmjerenu na poticanje razvoja likovnih sposobnosti i emocionalnog izraza kod djece predškolske dobi kroz muzejska iskustva. Ova rad također nudi smjernice za praksu u muzejskoj pedagogiji i obrazovanju djece predškolske dobi, pridonoseći razvoju budućih generacija ljubitelja umjetnosti i kreativnih izraza. Muzeji, kao nositelji kulturne baštine, imaju priliku oblikovati obrazovanje i razvoj djece u ranom djetinjstvu te postati partneri u procesu oblikovanja budućih kreativaca i zaljubljenika u

umjetnost. Ovaj diplomski rad također potiče muzeje da razmotre svoju ulogu u obrazovanju predškolske djece i razmotre razvoj prilagođenih tura i interaktivnih aktivnosti kako bi bolje odgovarali potrebama ove dobne skupine. Također, rad sugerira integraciju digitalnih tehnologija u muzejsku pedagogiju kako bi se dodatno obogatila iskustva predškolske djece, istovremeno naglašavajući važnost stvarnih posjeta muzeju. Kroz promociju aktivnih posjeta muzejima, ovaj rad potiče muzeje da postanu dinamična mjesta u kojima se potiče izravno iskustvo umjetnosti. To uključuje razvoj prilagođenih programa i materijala koji su pristupačni i zanimljivi za djecu predškolske dobi. Također, muzeji bi trebali raditi na promicanju svijesti i razumijevanja roditelja o važnosti muzejskih iskustava za razvoj njihove djece te surađivati s roditeljima kako bi zajednički poticali interes za kulturu i umjetnost. Ovaj rad sugerira potrebu za daljnjim istraživanjem koje će dublje analizirati specifične aspekte muzejskih posjeta, uključujući digitalne prikaze, različite tipove umjetničkih izložbi i razlike u percepciji umjetnosti među djecom različitih dobnih skupina. Također, poziva na razvoj smjernica za muzejske edukatore koji rade s predškolskom djecom kako bi bolje razumjeli njihove potrebe i interesiranja. Naposljetku, ovaj rad ističe dugoročnu vrijednost umjetničkih iskustava u ranom djetinjstvu i potiče muzeje da postanu partneri u oblikovanju budućih generacija ljubitelja umjetnosti i kreativnih izraza. Kroz ovo istraživanje, nadamo se da će muzeji i obrazovne ustanove prepoznati važnost svoje uloge u obrazovanju predškolske djece i nastaviti razvijati programe koji će obogatiti njihove živote i potaknuti rast i razvoj njihovih likovnih i emocionalnih sposobnosti.

11.LITERATURA

Knjige:

1. Egan, K. (2013). Learning in Museums. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
2. Egana, K. (2013). The Educated Eye: Visual Culture and Pedagogy in the Life Sciences. Kogan Page.
3. Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2000). Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning. Altamira Press.
4. Hein, G. E. (1998). Learning in the Museum. Routledge.
5. Hooper-Greenhill, E. (1999). The Educational Role of the Museum. London, UK: Routledge.
6. Hooper-Greenhill, E. (2007). Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance. Routledge.
7. Kellogg, R. (1970). Analyzing Children's Art. Palo Alto, CA: National Press Books.
8. Kellogg, R. (2008). Analiza crteža djece. Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1987). Creative and Mental Growth (8th ed.). New York, NY: Macmillan.
10. Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1987). Kreativnost i djetetov razvoj. Školska knjiga.
11. Matthews, J. (1994). Drawing and Painting: Children and Visual Representation. London, UK: Paul Chapman Publishing.

Radovi:

1. Ćurčin, M. (1933). "O poreklu i detinjstvu Ivana Meštrovića." Meštrović /monografija/. Zagreb: Nova Evropa.
2. Jurić Šabić, Z. (2020). "CRKVA PRESVETOG OTKUPITELJA Ivan Meštrović u Zavičajnom kontekstu." Split: Muzeji Ivana Meštrovića.
3. Kečkemet, D. (2009). "Život Ivana Meštrovića (1883. – 1962. – 2002.)." Zagreb: Školska knjiga.

4. Kraševac, I. (2002). "Ivan Meštrović i secesija: Beč – München – Prag: 1900. – 1910." Zagreb: Institut za povijest umjetnosti; Fundacija Ivana Meštrovića.
5. Marušić, F. D. (1918). "Iz života Ivana Meštrovića." Zagreb: Književni jug, 1/1918, knjiga II, 10/12 (15. XII.).
6. Prančević, D. (2007). "Imaginarni razgovori Ivana Meštrovića." Zagreb: Školska knjiga.
7. Šabić, N. (1943). "Naš Meštrović." Zagreb: Hrvatska mladost, god. 27., 1:19 – 27, Zagreb.